

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Joachymstálová Martina

Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání a společenské vědy se
zaměřením na vzdělávání

**Osobnostní a sociální výchova ve výuce občanské
výchovy a základu společenských věd ve vybraných
školách v Bruntále**

PERSONAL AND SOCIAL EDUCATION IN THE CIVIC EDUCATION TEACHING
AND THE BASIS OF SOCIAL SCIENCES IN SELECTED SCHOOLS IN BRUNTÁL

Olomouc 2014

vedoucí práce: Mgr. Medved'ová Gabriela

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 20. 6. 2014

.....
Martina Joachymstálová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr.Gabriele Medved'ové za odborné vedení bakalářské práce, trpělivost a poskytování cenných rad. Dále bych chtěla poděkovat pedagogickým pracovníkům jednotlivých zařízení, kteří mi umožnili získat podklady pro zpracování bakalářské práce.

OBSAH

Úvod.....	4
1 Teoretická část	6
1.1 Vymezení pojmů	6
1.2 Vymezení a charakteristika RVP pro základní vzdělávání.....	9
1.3 Vymezení a charakteristika RVP pro gymnázia	11
1.4 Průřezové téma Osobnostní a sociální výchova.....	13
1.4.1 Osobnostní a sociální výchova na základní škole	13
1.4.2 Osobnostní a sociální výchova na gymnáziu	14
1.4.3 Tematické okruhy průřezového tématu.....	16
1.4.4 Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka	18
1.5 Charakteristika vyučovacích předmětů	19
1.5.1 Předmět občanská výchova	19
1.5.2 Předmět základy společenských věd.....	20
1.5.3 Předmět Osobnostní a sociální výchova	21
2 Výzkumná část	23
2.1 Cíle pedagogického výzkumu	23
2.2 Charakteristika zkoumaného souboru.....	24
2.3 Výzkumné metody	24
2.4 Vzor dotazníku	24
3 Výsledky a diskuse.....	25
Závěr	68
Seznam literatury	70
Souhrn / Summary	72
Seznam schémat, tabulek a grafů.....	73

ÚVOD

V bakalářské práci se věnuji zařazování Osobnostní a sociální výchovy do předmětu Občanská výchova na 2. stupni základních škol a na nižším stupni osmiletého gymnázia ve městě Bruntál v Moravskoslezském kraji.

Téma je v současné době velice aktuální v souvislosti se vznikem Doporučených očekávaných výstupů Metodické podpory pro výuku a hodnocení průřezových témat v základních školách a gymnáziích. Tato nová metodika vznikla v podobě tzv. Modelových očekávaných výstupů (MOV) dne 29. 3. 2010 a vydal ji Národní ústav pro vzdělávání – Divize VÚP (Výzkumný ústav pedagogický v Praze). Cílem VÚP zpracovat metodické podpory, aby se učitelům snáze dařilo zahrnovat tyto povinné vzdělávací okruhy do výuky (průřezová témata).¹

Cílem v teoretické části je zmapovat způsob výuky občanské výchovy a základů společenských věd na 2. stupni ZŠ a nižším stupni gymnázia. Popsat průřezové téma Osobnostní a sociální výchovu na ZŠ a gymnáziu. Zjistit jak a v čem se liší začleňování osobnostní a sociální výchovy do výuky na základních školách a gymnáziích.

Cílem ve výzkumné části práce je zjistit pomocí dotazníkového šetření rozdíly začleňování průřezového tématu Osobnostní a sociální výchovy na konkrétních základních školách a gymnáziu. Zjistit, jak vnímají žáci Osobnostní a sociální výchovu z jednotlivých škol ve městě Bruntál a jakým způsobem je ovlivňuje.

Bakalářská práce je členěna na teoretickou část a výzkumnou část. Teoretická část obsahuje 5 podkapitol, které se věnují vymezení obecných pojmů, vymezení a charakteristice RVP pro základní vzdělávání, vymezení a charakteristice RVP pro gymnázia. Nejobsáhlejší podkapitolou je samotné Průřezové téma Osobnostní a sociální výchova. Charakterizují OSV na základní škole a OSV na gymnáziu, doplněno je pak společnými okruhy a přínosem tohoto tématu. Poslední podkapitola se věnuje 3 vyučovacím předmětům: Občanské výchově, Základům společenských věd a Osobnostní a sociální výchově.

Ve výzkumné části práce je použita metoda pedagogického výzkumu a srovnávací metoda, která porovnává odlišnosti a společné rysy obou typu škol (gymnázia a ZŠ). Třetí kapitola zahrnuje výsledky výzkumu, teoretické a praktické poznatky. Výsledky jsou

---

¹ VÚP. *Vzniká nová metodika pro aktuální témata.* [online] 29. 3. 2010 [citováno 20. června 2014] <<http://www.vuppraha.cz/tvorba-a-overovani-modelovych-ocekavanych-vystupu-k-tematickym-okruhum-prurezovych-temat-pro-1-a-2-stupen-zakladniho-vzdelavani-a-pro-gymnazia>>

shromážděny formou tabulek a grafů. Grafy pro žáky základních škol jsou barevně odlišeny od výsledů odpovědí studentů gymnázia.

Zjištěné informace mohou být přínosem pro odborníky zabývající se metodickou podporou pro výuku průřezových téma v základních školách a gymnáziích.

1 TEORETICKÁ ČÁST

Kapitola obsahuje v první řadě vymezení pojmů, které stručně charakterizuje. Hlubkově se zabývá Rámcovými vzdělávacími programy, zejména RVP ZV a RVP G. Nejobsáhlejší částí je samotné průřezové téma Osobnostní a sociální výchova, zahrnuje vymezení OSV pro základní vzdělávání a pro gymnázia. A poslední část je věnována charakteristice předmětů.

1.1 Vymezení pojmů

Tato kapitola obsahuje stručné vymezení klíčových pojmů, které zahrnuje tato bakalářská práce. V ostatních kapitolách jsou tyto pojmy blíže vysvětleny a rozvedeny.

Průřezové téma

Kolář definuje průřezové téma jako povinnou součást rámcových vzdělávacích programů (a tedy i školních vzdělávacích programů), okruhy aktuálních problémů současného světa, které jsou začleňovány do školních vzdělávacích programů jako tematické celky nebo jednotlivá témata do předmětů. Přispívají k rozvíjení osobnosti žáka především v oblasti postojů a hodnot, např. výchova demokratického občana, environmentální výchova a mediální výchova.²

Osobnostní a sociální výchova

Osobnostní a sociální výchova je praktická disciplína zabývající se rozvojem klíčových životních dovedností či životních kompetencí pro každý den. Nejdůležitější cíle směřují k ovlivnění chování žáků a k rozvíjení především personální a sociální kompetence (kompetencí, tou rozumíme v konečném důsledku „jednání v praktických situacích“).³

Kurikulum

Jedná se o široký pojem, který se u nás používá v posledních desetiletích – v zahraničí je velice frekventovaný – místo tradičního pojmu *obsah vzdělávání* (obsah vyučování). Používá se v několika významech (v tom je také ten problém): jako vzdělávací program, dále jako obsah a jemu příslušný průběh vzdělávání; jako celý komplex poznání, který se vztahuje ke škole, včetně projektování a hodnocení. Podle některých autorů

---

²KOLÁŘ, Z. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Grada Publishing, a.s., 2012, s. 112

³VALENTA, J. *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi*. Kladno: AISIS, 2006, s. 7

kurikulum obsahuje filozofii výchovy, hodnoty, cíle, organizační strukturu, prostředky, strategii vyučování, zkušenosti učících se, hodnocení a učební výsledky. Jiní vysvětlují kurikulum jako komplex problémů vztahujících se k řešení otázek proč, koho, v čem, jak, kdy, za jakých podmínek a s jakými očekávanými efekty vzdělávat. V našich podmínkách si pod pojmem kurikulum vybavujeme především vzdělávací program na úrovni státu a školy.⁴

Školní kurikulum

Vymezení obsahu vzdělávání ve vyučování na dané škole společně s vymezením organizace realizace tohoto obsahu ve vyučování. Konkrétní školní kurikulum na jedné škole může být jiné než na druhé škole stejného typu a stupně. Tvorba školního kurikula vychází z kurikulárních dokumentů státní úrovně – rámcových vzdělávacích programů stanovených pro různé stupně škol.⁵

Kurikulární reforma

Změna pojetí obsahu vzdělávání ve vyučování, zásadní změna systému koncipování tohoto obsahu. Konkrétně u nás jde o odmítnutí centrálně koncipovaného obsahu vzdělávání ve všech stupních a typech škol a přenesení odpovědnosti za koncipování obsahu vyučování na školy, na učitele, a to v situaci, kdy je nezbytné orientovat obsah vzdělávání i procesy zpracování těchto obsahů výrazněji na zvládnutí procesů, metod učení žáka, s důrazem na tvorbu hodnot a vybavení kompetencemi pro život, práci, komunikaci, na schopnost inovace.⁶

Vzdělávací program

Tento obecný termín se používá v několika významech. Jednou z obecných charakteristik se vzdělávací program označuje jako kurikulární dokument, který vymezuje komplexním způsobem koncepci, cíle, obsah, případně i jiné parametry vzdělávání v určitém stupni či druhu škol. Je obvykle schvalován centrálními (státními či regionálními) orgány školství a má normativní charakter, tj. řídí vzdělávací procesy ve školách a determinuje tvorbu dalších kurikulárních dokumentů (učebnic, evaluačních

---

⁴ KOLÁŘ, Z. *Výkladový slovník z Pedagogiky*. Grada Publishing, a.s, 2012, s. 68

⁵ Tamtéž s. 69

⁶ Tamtéž s. 68

standardů, testů aj.). Klíčové jsou však *Rámcové vzdělávací programy a Školní vzdělávací programy*.⁷

Školní vzdělávací program

Jedná se o kurikulární dokument, který si na základě rámcového vzdělávacího programu zpracovává každá škola sama a podle něj se uskutečňuje vzdělávání v konkrétní škole. ŠVP vymezuje profil absolventa dané školy a rozpracování postupu dosažení tohoto profilu absolventa (obsah, organizace, způsoby zpracovávání a hodnocení). Je tak vytvořen prostor pro další rozvoj autonomie škol, pro větší flexibilitu vzdělávacího systému.

Negativním hlediskem může být problém v organizační a obsahové návaznosti vzdělávacích programů škol stejného typu, různost následnosti témat, učitelé nejsou vždy vybaveni pro práci na tvorbě obsahu, absence standardů.⁸

Rámcové vzdělávací programy

Do vzdělávání v České republice byl na základě zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zaveden systém více úrovní tvorby vzdělávacích programů.

Na státní úrovni jsou zpracovávány rámcové vzdělávací programy (RVP) pro jednotlivé obory vzdělání. Tyto programové dokumenty konkretizují obecné cíle vzdělávání, specifikují klíčové kompetence důležité pro rozvoj osobnosti žáků, vymezují věcné oblasti vzdělávání a jejich obsahy, charakterizují očekávané výsledky vzdělávání a stanovují rámce a pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů, včetně učebních plánů.

Na základě rámcových vzdělávacích programů a pravidel v nich stanovených si jednotlivé školy vytvářejí své realizační programové dokumenty – školní vzdělávací programy. Dosud (ke dni 31. 12. 2012) byly vydány rámcové vzdělávací programy pro předškolní vzdělávání, pro základní vzdělávání (včetně programu pro základní školu speciální), pro 284 oborů středního vzdělávání, včetně konzervatoří, pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky a pro základní umělecké školy.⁹

---

⁷ PRŮCHA, WALTEROVÁ, MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha. 1998, s. 304

⁸ KOLÁŘ, Z. *Výkladový slovník z Pedagogiky*. 2012. Grada Publishing, a.s., s. 178

⁹ NÚV – Národní ústav pro vzdělávání. *Rámcové vzdělávací programy*. [online] 2011 – 2014. [citováno 17. června 2014] <<http://www.nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>>

1.2 Vymezení a charakteristika RVP pro základní vzdělávání

Od 1. září 2007 zahájily základní školy výuku podle školních vzdělávacích programů, které si vytvořily podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV). Upravený Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání účinný od 1. 9. 2013 obsahuje mnoho změn oproti verzi účinné od 1. 9. 2010. MŠMT vydává Opatření ministra školství, mládeže a tělovýchovy č.j. MSMT-2647/2013-210 ze dne 29. ledna 2013, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Školy byly povinny přepracovat ŠVP do 1. 9. 2013, aby ve školním roce 2013/14 již vyučovaly v souladu s upraveným RVP ZV.¹⁰

Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

V poznámkách z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání je hned na začátku uvedeno, že platí vše, co je v RVP ZV stanoveno pro 2. stupeň základního vzdělávání (resp. pro 6. – 9. ročník), i pro odpovídající ročníky šestiletých a osmiletých gymnázií, pokud není určeno jinak. Na to navazuje „Část A“ charakterizující přesné vymezení RVP ZV.

„V systému kurikulárních dokumentů v souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let.“¹¹

V následujícím grafickém schématu (ozn. Schéma č. 1) tvoří kurikulární dokumenty dvě úrovně, které jsou označeny jako státní a školní. „Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách“.

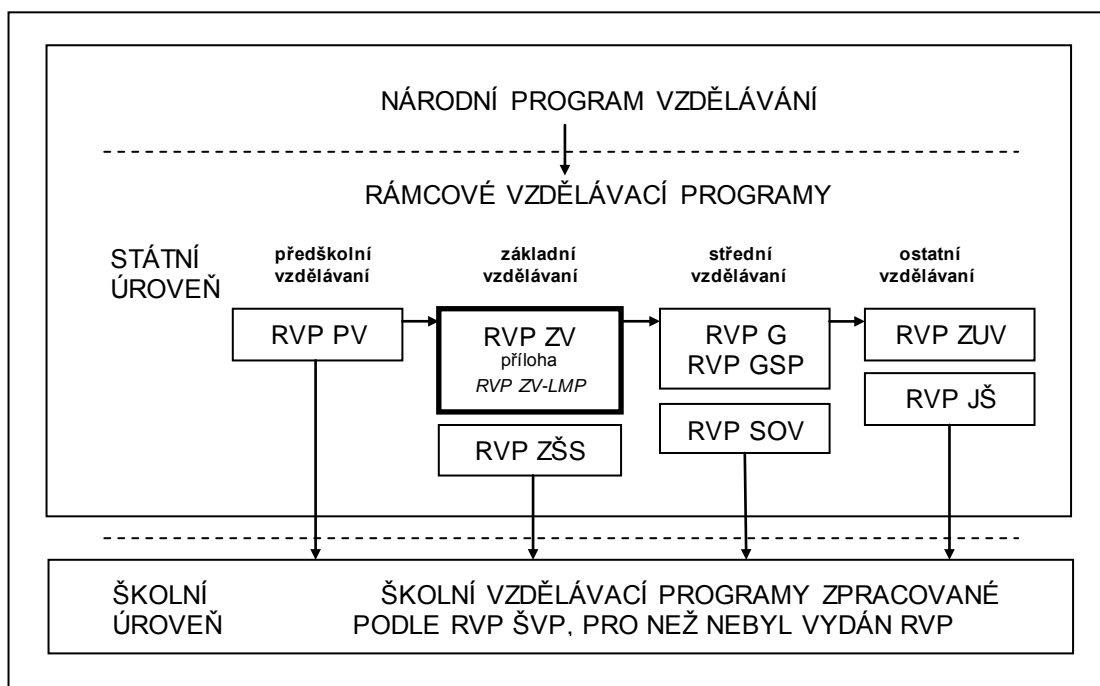
---

¹⁰ NÚV. *Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání účinný od 1. 9. 2013*. [online] 2011 – 2014. [citováno 17. června 2014] <<http://www.nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>>

¹¹ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2013, s. 5

„Národní program vzdělávání, rámcové vzdělávací programy i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.“¹²

Schéma 1 – RVP ZV:

Zdroj: MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2013, s. 5

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV-LMP); RVP ZŠS – Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální; RVP GV – Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání gymnázia; RVP GSP – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou; RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání; RVP ZUV – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání; RVP JŠ – Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky.

¹² MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2013, s. 5

1.3 Vymezení a charakteristika RVP pro gymnázia

Oproti RVP ZV nebyl Rámcový vzdělávací program pro gymnázia od roku 2009 pozměněn. Od 1. září 2009 začala všechna čtyřletá a vyšší stupně víceletých gymnázií vyučovat podle školních vzdělávacích programů (ŠVP) vytvořených podle Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (RVP G) nebo Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia se sportovní přípravou (RVP GSP).

Vymezení a charakteristika Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia

Společným rysem obou rámcových vzdělávacích programů (RVP ZV a RVP G) jsou nové principy kurikulární politiky, které zformuloval Národní program rozvoje vzdělávání v ČR a je zakotven ve školském zákoně, a tyto principy zavádí do vzdělávací soustavy nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let.

Schéma č. 2 zobrazuje také dvě úrovně kurikulárních dokumentů. „Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání (NVP) a rámcové vzdělávací programy (RVP). Zatímco NVP formuluje požadavky na vzdělávání, které jsou platné v počátečním vzdělávání jako celku, RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy (pro předškolní, základní a střední vzdělávání). Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. ŠVP si vytváří každá škola sama podle zásad stanovených v příslušném RVP.“¹³

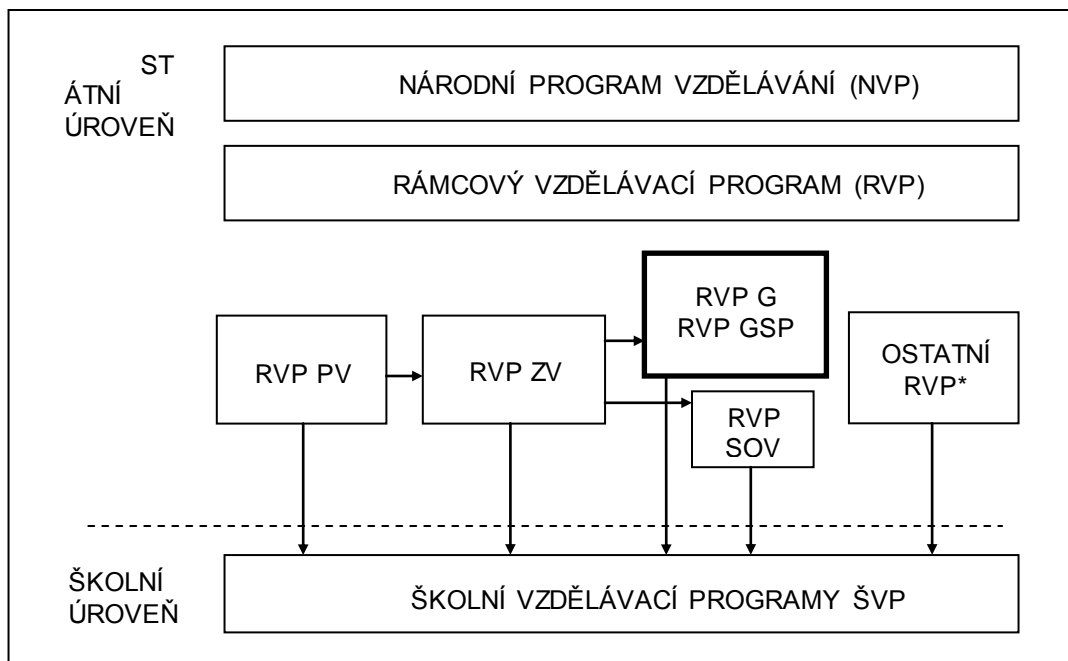
Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia se sportovní přípravou

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou se označuje zkratkou RVP GSP. Jeho vymezení je totožné s výše zmíněným Rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia. Níže uvedené Schéma č. 2 tedy přehledně vyjadřuje oba tyto programy.

---

¹³ VÚP – Výzkumný ústav pedagogický v Praze. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha, 2007, s. 5

Schéma 2 – RVP G:

Zdroj: VÚP. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha, 2007, s. 5

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání; RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia; RVP GSP – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou; RVP SOV – Rámcový vzdělávací program (programy) pro střední odborné vzdělávání.

* Ostatní RVP – rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon.

1 Pro tvorbu ŠVP mohou školy využít tzv. Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů (dále jen Manuál), který je vytvářen k jednotlivým RVP.

Manuál seznamuje s postupem tvorby ŠVP a uvádí možné způsoby zpracování jednotlivých částí ŠVP s konkrétními příklady.

1.4 Průřezové téma Osobnostní a sociální výchova

1.4.1 Osobnostní a sociální výchova na základní škole

„Osobnostní a sociální výchova v základním vzdělávání akcentuje formativní prvky, orientuje se na objekt i subjekt, je praktická a má každodenní využití v běžném životě. Reflektuje osobnost žáka, jeho individuální potřeby i zvláštnosti. Smyslem je pomáhat každému žákovi utvářet praktické životní dovednosti.“¹⁴

Ve vzdělávací oblasti **Jazyk a jazyková komunikace** je vztah osobnostní a sociální výchovy založen na komunikační podstatě jazyka, zaměřující se na každodenní verbální komunikaci jako klíčový nástroj jednání v různých životních situacích. Prohlubuje vztah mezi verbální a neverbální složkou komunikace a rozšiřuje specifické aplikace jazyka o sociální dovednosti.

Témata směřující k sebepoznání, zdravému sebepojetí, seberegulaci a k udržení psychického zdraví (psychohygieně), komunikaci a mezilidských vztahů obsahuje vzdělávací oblast **Člověk a jeho svět**.

Úzká je vazba ke vzdělávací oblasti **Člověk a společnost**, a to k Výchově k občanství a k jejím částem "Člověk ve společnosti", "Člověk jako jedinec". Konkrétně k tématům "lidská setkání, vztahy mezi lidmi, zásady lidského soužití", začleněné v části „Člověk ve společnosti“ a "podobnost a odlišnost lidí, vnitřní svět člověka, osobní rozvoj", které patří do tématu „Člověk jako jedinec“.

Výše zmíněná témata jsou v osobnostní a sociální výchově vnímána jako samostatná. Osobnostní a sociální výchova klade důraz na získávání praktických dovedností, které jsou s těmito tématy spjaty.

Nedílnou část tvoří také vzdělávací oblast **Člověk a příroda** a týká se zejména evoluce lidského chování, zvířecí a lidské komunikace a v neposlední řadě seberegulujícího jednání jako základního ekologického principu. Začleňuje možnosti rozvoje emocionálních vztahů, osobních postojů a praktických dovedností ve vztahu k přírodnímu prostředí.

Vzdělávací oblast **Umění a kultura** se zaměřuje na rozvoj smyslového vnímání, kreativitu, vnímání a utváření mimouměleckého estetického (př. estetika chování a mezilidských vztahů a chápání umění jako prostředku komunikace a osvojování si světa).

---

¹⁴ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2013, s. 107 – 108

V osobnostní a sociální výchově lze účinně využít různých postupů dramatické výchovy. Doplňující vzdělávací obor Dramatická výchova užívá jako základní metody nástroje dramatické a inscenační tvorby. Vedle toho užívá osobnostní a sociální výchova také tréninkové postupy sociálně psychologického charakteru, které nemají divadelní podstatu.

Témata reflektující fyzickou stránku člověka, sociální vztahy, komunikaci a rozhodování v běžném životě i vypjatých situacích zahrnuje vzdělávací oblast **Člověk a zdraví**. Osobnostní a sociální výchova tak může přispět k získání dovedností vztahujících se k zdravému duševnímu a sociálnímu životu.

Osobnostní a sociální výchova přispívá k realizaci vzdělávací oblasti **Člověk a svět práce**, zejména tím, že zdokonaluje dovedností týkajících se spolupráce a komunikace v týmu a v různých pracovních situacích.¹⁵

1.4.2 Osobnostní a sociální výchova na gymnáziu

Osobnostní a sociální výchova vyplývá na jedné straně z obecných tendencí vývoje tohoto světa a nároků, které takový vývoj před středoškolské vzdělání staví, na druhé straně bezprostředně z výchozích kapitol RVP G. Osobnostní a sociální výchova pomáhá žákům vést zdravý a zodpovědný život jako jednotlivcům i členům společnosti, poskytuje žákům příležitosti přemýšlet o svých zkušenostech a o vlastním vývoji. Rozvíjí u studentů sebedůvěru a schopnost přebírat zodpovědnost za své jednání v různých životních situacích, při sebevzdělávání a při práci. Učí rozumět hodnotě mezilidských vztahů a respektovat názory, potřeby a práva ostatních.¹⁶

V rámci osobnostní a sociální výchovy jsou studenti vedeni ke znalosti a dovednosti reagování na morální, sociální a kulturní otázky, se kterými se setkávají v běžném životě. Globalizace a další sociokulturní jevy přispívají velkému množství lidí k řadě rizik. Například ohrožení psychické stability i fyzické existence nevhodným zacházením s produkty vědy a techniky; sociální problémy související s rychlostí a nepředvídatelností ekonomických pohybů; zvýhodňování podmínek pro globální terorismus; rychlé rozrušování dříve dlouhodobě stabilních sociálních vazeb a kulturních celků; devastace životního prostředí. V průběhu objevování a působení těchto rizik hledají lidé cesty, jak jim zabránit nebo jak redukovat jejich destruktivní dopady na jedince i společnosti.

---

¹⁵ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2013, s. 107 – 108

¹⁶ VÚP. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha, 2007, s. 66

Existují určité snahy směřující k pedagogicky ovlivňovanému osobnostnímu a sociálnímu rozvoji každého jedince ve společnosti. A mezi ně patří rozvoj, který by v lidech založil následující předpoklad schopností:

- vytvářet a udržovat si maximum osobní stability, vyrovnávat se s riziky a pečovat o své psychosomatické zdraví
- pěstovat kvalitní mezilidské vztahy a v procesech sociální interakce ve všech jejích podobách (osobní, politické, interkulturní, profesní, společenské atd.) jednat co nejefektivněji ve prospěch svůj i druhých

Průřezové téma směřuje k:

- rozvoji osobnostních, individuálních předpokladů každého jedince pro život se sebou samým i s druhými lidmi v aktuálním společenském kontextu
- rozvoji sociálních (interakčních, vztahových) dovedností pro život s druhými lidmi
- rozvoji etických předpokladů pro život ve společenství lidí a v tomto světě

Akcent na rozvoj výše uvedených schopností, dovedností a předpokladů v rámci studia (a tedy také důvod zařazení tématu do RVP G) vyplývá z aktuálního pojetí všeobecného vzdělání reagujícího na výše uvedené skutečnosti. Pokud má být gymnázium i nadále školou poskytující toto vzdělání, pak se prakticky nemůže vyhnout obecné tendenci rozvíjet obecně lidský potenciál žáků. Znamená to nejen orientovat je v kultuře a vědách, ale též nabídnout jim vzdělávací příležitost pro rozvoj různých typů životních dovedností. Prostřednictvím toho může žák optimalizovat svou praktickou schopnost orientovat se v sociálních situacích a také hodnotit vzdělání, které mu gymnázium poskytne v jiných vzdělávacích oborech.¹⁷

---

¹⁷ VÚP. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha, 2007, s. 66

1.4.3 Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy osobnostní a sociální výchovy jsou rozděleny do tří částí, které se zaměřují na osobnostní, sociální a mravní rozvoj. Pro jejich realizaci je užitečné zařazovat do výuky ta témata, která reflektují aktuální potřeby žáků, popřípadě vycházejí ze vzájemné domluvy s nimi. Všechna uvedená témata se uskutečňují prakticky, prostřednictvím vhodných her, cvičení, modelových situací a příslušných diskusí.¹⁸

Na základě těchto teoretických poznatků je metodická část této bakalářské práce zaměřena na následující okruhy průřezového tématu Osobností a sociální výchovy.

Osobnostní rozvoj

- Rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium
- Sebepoznání a sebepojetí – já jako zdroj informací o sobě; druhí jako zdroj informací o mně; moje tělo, moje psychika (temperament, postoje, hodnoty); co o sobě vím a co ne; jak se promítá mé já v mém chování; můj vztah ke mně samé/mu; moje učení; moje vztahy k druhým lidem; zdravé a vyrovnané sebepojetí
- Seberegulace a sebeorganizace – cvičení sebekontroly, sebeovládání – regulace vlastního jednání i prožívání, vůle; organizace vlastního času, plánování učení a studia; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení
- Psychohygiena – dovednosti pro pozitivní naladění mysli a dobrý vztah k sobě samému; sociální dovednosti pro předcházení stresům v mezilidských vztazích; dobrá organizace času; dovednosti zvládání stresových situací (rozumové zpracování problému, uvolnění-relaxace, efektivní komunikace atd.); hledání pomoci při potížích
- Kreativita – cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, schopnosti "dotahovat" nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích¹⁹

---

¹⁸ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2013, s. 109

¹⁹ Tamtéž s. 209

Sociální rozvoj

- Poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem a hledání výhod v odlišnostech; chyby při poznávání lidí
- Mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého, respektování, podpora, pomoc; lidská práva jako regulativ vztahů; vztahy a naše skupina/třída (práce s přirozenou dynamikou dané třídy jako sociální skupiny)
- Komunikace – řeč těla, řeč zvuků a slov, řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, řeč lidských skutků; cvičení pozorování a empatického a aktivního naslouchání; dovednosti pro sdělování verbální i neverbální (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování); specifické komunikační dovednosti (monologické formy - vstup do tématu „rétorika“); dialog (vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, typy dialogů); komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost apod.); efektivní strategie: asertivní komunikace, dovednosti komunikační obrany proti agresi a manipulaci, otevřená a pozitivní komunikace; pravda, lež a předstírání v komunikaci
- Kooperace a kompetice – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, odporu apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro etické zvládnutí situací soutěže, konkurence²⁰

Morální rozvoj

- Řešení problémů a rozhodovací dovednosti – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí problémy v mezilidských vztazích, zvládnutí učebních problémů vázaných na látku předmětů, problémy v seberegulaci
- Hodnoty, postoje, praktická etika – analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí; vytváření povědomí o kvalitách typu odpovědnost, spolehlivost, spravedlivost, respektování atd.; pomáhající a prosociální chování (člověk

---

²⁰ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2013, s. 109

neočekává protislužbu); dovednosti rozhodování v eticky problematických situacích všedního dne²¹

1.4.4 Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma vede k porozumění sobě samému a druhým, směřuje k uvědomování si vlastních osobních kvalit, dovedností, úspěchů a potenciálu – a hodnotit je. Snaží se rozvíjet sebedůvěru a zodpovědnost a využívat své schopnosti. V souladu s tím vede žáky k nastavování osobních cílů a k plánování svého osobního rozvoje. Napomáhá k zvládnutí vlastního chování, přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni, rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti; utváří a rozvíjí základní dovednosti pro spolupráci. Dále umožňuje získat základní sociální dovednosti pro řešení složitých situací (např. konfliktů), podněcuje hledat cesty, jak čelit zátěžím vyplývajícím z charakteru života v dané době. Formuje a podporuje studijní dovednosti a přináší vědomosti týkající se duševní hygieny.

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma pomáhá k utváření pozitivního (nezraňujícího) postoje k sobě samému a k druhým, vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci, vede k uvědomování si hodnoty různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů. Přispívá k uvědomování mravních rozměrů různých způsobů lidského chování a napomáhá primární prevenci sociálně patologických jevů a škodlivých způsobů chování.²² Nabádá žáka uvědomit si, že téměř každý sociální nebo komunikační akt má svůj mravní rozměr a také že v různých životních situacích často nebývá pouze jediné řešení.

---

²¹ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2013, s. 110

²² Tamtéž s. 108

1.5 Charakteristika vyučovacích předmětů

Druhá kapitola obecně popisuje předmět občanská výchova a základy společenských, zaměřuje se na přesné označení předmětu OV a uvádí, na kterých školách se tento název používá a kde se odlišuje názvem předmětu „Výchova k občanství“.

Existuje také samostatný vyučovací předmět Osobnostní a sociální výchova a jeho vymezení a charakteristiku naleznete níže.

1.5.1 Předmět občanská výchova

V Pedagogickém slovníku je definovaná občanská výchova jako „výchova k občanství, jejímž cílem je utvářet u žáků hodnoty a postoje, které sdílí demokratická společnost, rozvíjet schopnost žít ve společnosti a plnit role občana a vybavit mladé lidi příslušnými znalostmi.“²³

Předmět Občanská výchova se vyučuje na nižším stupni osmiletého gymnázia v primě, sekundě, tercii a kvartě a na 2. stupni základních škol v 6. až 9. ročníku. Na základních školách se může označení předmětu „Občanská výchova“ lišit, stejně tak i absence tohoto předmětu pro vybrané ročníky. Na některých základních školách se tento předmět nazývá „Výchova k občanství“ a na gymnáziích se můžete setkat také s názvem předmětu „Základy společenských věd“.

Ve školských zařízeních ve městě Bruntál je tento rozdíl s označením názvu viditelný a přesně ho popisuje Školní vzdělávací program konkrétní školy. Na Všeobecném a sportovním gymnáziu Bruntál se tato vyučovací oblast označuje na nižším stupni jako předmět „Občanská výchova“ a na vyšším stupni „Základy společenských věd“. 1. Základní škola Bruntál, Jesenická 10 vyučuje předmět Výchova k občanství, 2. Základní škola Bruntál, Školní 2 používá název Občanská výchova. Na 3. Základní škole Bruntál, Cihelní 6 se můžete setkat jednak s Občanskou výchovou, ale také se samostatným vyučovacím předmětem „Osobnostní a sociální výchova“. 4. Základní škola Bruntál, Okružní 38 a 5. Základní škola Bruntál, Rýmařovská 15 používá název Výchova k občanství.

Klíčovým východiskem jsou tedy ŠVP jednotlivých škol, kde jsou vypsány jednak názvy předmětů a jejich obsah, ale také časové dotace. Co se týče časových dotací předmětu Občanská výchova ve vybraných školách v Bruntále (5 základních škol a 1

---

²³PRŮCHA, WALTEROVÁ, MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha. 1998, s. 141

gymnázium), celkový přehled včetně přesného názvu vyučovacího předmětu naleznete v metodické části této práce.

Charakteristika předmětu

Vzdělávací obor Výchova k občanství se zaměřuje na vytváření kvalit, které souvisejí s orientací žáků v sociální realitě a s jejich začleňováním do různých společenských vztahů a vazeb. Otevírá cestu k realistickému sebepoznání a poznávání osobnosti druhých lidí a k pochopení vlastního jednání i jednání druhých lidí v kontextu různých životních situací. Seznamuje žáky se vztahy v rodině a širších společenstvích, s hospodářským životem, činností důležitých politických institucí a orgánů a s možnými způsoby zapojení jednotlivců do občanského života. Učí žáky respektovat a uplatňovat mravní principy a pravidla společenského soužití a přebírat odpovědnost za vlastní názory, chování a jednání i jejich důsledky. Rozvíjí občanské a právní vědomí žáků, posiluje smysl jednotlivců pro osobní i občanskou odpovědnost a motivuje žáky k aktivní účasti na životě demokratické společnosti.²⁴

1.5.2 Předmět základů společenských věd

Předmět Základy společenských věd jsou vyučovány na vyšším stupni osmiletého gymnázia a na čtyřletém gymnáziu. Na nižším stupni se tento předmět označuje jako **Občanská výchova (OV)**.²⁵

Na každé škole se označení tohoto předmětu, jak už je výše zmíněno, může odlišovat. Konkrétně na Všeobecném a sportovním gymnáziu v Bruntále se dříve tento předmět označoval jako Základy společenských věd pro všechny ročníky osmiletého gymnázia (nižší a vyšší stupeň). Dnes je na nižším stupni vyučován jako předmět Občanská výchova a na vyšším stupni jako ZSV. Na tomto gymnáziu se předmět OV vyučuje 2 h týdně pro následující ročníky: prima, sekunda, tercie a kvarta.

---

²⁴ Státní gymnázium ve Šlapanicích. *Občanská výchova a ZSV*. [online] [citováno 17. června 2014] <<http://g.slapanice.cz/content/obcanska-vychova-zsv>>

²⁵ Všeobecné a sportovní gymnázium Bruntál. *Základy společenských věd*. [online] 20. 4. 2007 [citováno 17. června 2014] <<http://www.gymbro.cz/predmet.php?id=4>>

Charakteristika předmětu

Vyučovací předmět Základy společenských věd vychází ze vzdělávacího oboru Občanský a společenskovědní základ RVP GV. Realizují se v něm tematické okruhy těchto průřezových témat: Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Mediální výchova, Multikulturní výchova a Environmentální výchova. V tomto předmětu si žáci osvojují základní obsah, vnitřní členění a terminologii těchto věd: *Psychologie, sociologie, politologie, filozofie a etika, ekonomie.*²⁶

1.5.3 Předmět Osobnostní a sociální výchova

Při dotazníkovém šetření v metodické části této práce bylo zjištěno během pedagogického výzkumu, že se na Základní škole Bruntál, Cihelní 6 vyučuje jako samostatný předmět „Osobnostní a sociální výchova“.

Školní vzdělávací program Základní školy Bruntál, Cihelní 6 je přístupný veřejnosti na osobní vyžádání u p. ředitele Pozdíška. Předmět Osobnostní a sociální výchova je na této základní škole vyučován v 6. a 7. ročníku v rozsahu 1 hodiny týdně.

Charakteristika předmětu

Ve vzdělávací oblasti Osobnostní a sociální výchova je začleněn na Základní škole v Bruntále, Cihelní 6 jako samostatný předmět Osobnostní a sociální výchova.

OSV rozvíjí v žácích osobnostní, morální a sociálních dovednosti a postoje a prolíná všemi vzdělávacími oblastmi. V rámci osobnostních dovedností napomáhá žákům v oblasti sebepoznání a sebereflexe. V oblasti morální získávají žáci cenné zkušenosti pro rozhodování, vytvářejí si vlastní postoje a hodnoty. To vše mají možnost aplikovat v rámci řešení problémů modelových situací. Sociální dovednosti jsou úzce spjaty s komunikací. Žáci se učí vzájemné kooperaci, vytvářet podmínky pro týmovou práci, učí se řešit konflikty a v neposlední řadě rozvíjí schopnost empatie.

Význam OSV spočívá v tom, že napomáhá k hledání si své vlastní cesty, ke spokojenému životu a kvalitním mezilidským vztahům.

Přínosem je rozvoj komunikace, zkvalitnění vztahů ve třídě i mimo ni, získávání sociálních dovedností pro řešení různých situací.

---

²⁶ Všeobecné a sportovní gymnázium Bruntál. *Základy společenských věd*. [online] 20. 4. 2007 [citováno 17. června 2014] <http://www.gymbru.cz/staticke_stranky.php?stranka=vysse-gymnazium&zobrazeno=5>

Výuka je zaměřena hlavně na praktické dovednosti, je propojena se životem žáků, využívání osobních zkušeností každodenního života, řešení konkrétních problémů a situací.

Základní metodou jsou modelové aktivity a jejich reflexe. Specifikem tohoto předmětu je, že se učivem stává sám žák, stává se jím konkrétní žakovská skupina a stávají se jím i běžné životní situace.²⁷

---

²⁷ Základní škola, Cihelní 6, příspěvková organizace. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Město Bruntál, 2013.

2 VÝZKUMNÁ ČÁST

Výzkumná část práce obsahuje písemné dotazníkové šetření, které patří k rozšířeným nástrojům získávání informací. Pomocí dotazníků lze efektivně získat velké množství dat vzhledem k potřebnému času, úsilí tazatele i dotazovaného a relativně nízkých nákladů. Nevýhodou je nekontrolovatelnost podmínek vyplnění (např. kdo byl skutečně respondentem, vnější rušivé vlivy apod.) a celkově nižší návratnost tohoto nástroje.

Pomocí dotazníků se často provádějí průzkumy mínění, které zjišťují názor osob na konkrétní problematiku. Zpětná vazba průzkumu mínění vzniká, když jsou výsledky analýzy shromážděných údajů oznámeny účastníkům průzkumu (např. žákům, zaměstnancům). Za tímto procesem pokračuje plánování činnosti, která určí a vyřeší konkrétní problémy zaměstnanců (žáků).²⁸

2.1 Cíle pedagogického výzkumu

Cílem pedagogického výzkumu je zjistit prostřednictvím dotazníkového šetření, jakým způsobem je v předmětu Občanská výchova začleněno průřezové téma Osobnostní a sociální výchova a v čem se liší prolínání tohoto tématu v jednotlivých základních školách v porovnání s gymnáziem. Zkoumá osobnostní, sociální a morální rozvoj žáků vybraných škol a zjišťuje, jaký přínos má pro žáky v běžném životě. Zaměřuje se na to, jak vnímají osobnostní a sociální výchovu žáci z jednotlivých škol a jakým způsobem je ovlivňuje.

Srovnávací metoda se zaměřuje na porovnání začleňování průřezového tématu do výuky občanské výchovy na 2. stupni základních škol a nižšího stupně osmiletého gymnázia ve městě Bruntál. Analyzuje odlišnosti a společné rysy při osobnostním, sociálním a morálním rozvoji žáků základních škol a gymnázia. Výsledky mohou být přínosné pro pedagogy a tento proces může být podnětem k plánování činnosti pedagogů, která vyřeší konkrétní problémy ve výuce.

---

²⁸KOHOUTEK. *Dotazník jako průzkumná metoda*. [online] 10. 2. 2010 [Citováno dne 18. června 2014] <<http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzku-mna-metoda>>

2.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Pro tento výzkum byli vybráni žáci 2. stupně ze všech základních škol v Bruntále a studenti nižšího stupně osmiletého gymnázia Bruntál. Dotazováno bylo celkem 174 (100 %) respondentů (žáků) ve věku 10 – 15 let z vybraných základních škol a 53 (100 %) respondentů (studentů) gymnázia. Do výzkumu se zapojilo 5 základních škol města Bruntál a sloučené Všeobecné a sportovní gymnázium Bruntál, které zahrnuje pracoviště ve Vrbně pod Pradědem.

2.3 Výzkumné metody

Výzkumné šetření se realizovalo formou písemného anonymního dotazníku v období od března do června 2014. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 227 respondentů, z toho 174 žáků základní školy a 53 studentů gymnázia. Respondenti měli za úkol odpovědět na uvedené otázky, případně dotazník doplnit o další informace. Dotazník je rozdělen do dvou částí, obsahuje uzavřené otázky s jednou možnou odpovědí, nebo s možností vybrat si více odpovědí. První část obsahuje údaje o respondentech (pohlaví, věk) a název školského zařízení, které navštěvuje. Druhá část je zaměřena na osobnostní a sociální výchovu, její začleňování do výuky a na osobnostní, sociální a morální rozvoj žáků (studentů). Dotazníky jsem rozdala osobně a jednotlivé položky žákům vysvětlila. Získané údaje byly zpracovány statisticky do tabulek a grafů.

2.4 Vzor dotazníku

Byly vytvořeny 2 druhy dotazníků, které se od sebe liší pouze v první části, především z důvodu identifikace školského zařízení a určení konkrétní třídy, kterou respondent navštěvuje (tj. 6. třída, 7. třída / Prima, Sekunda atd.). Vzor dotazníku pro žáky (viz. Příloha č. 1)

3 VÝSLEDKY A DISKUSE

V této kapitole budou posuzovány a porovnávány jednotlivé výsledky pedagogického výzkumu, věnovanému osobnostní a sociální výchově v předmětu občanská výchova ve vybraných školách v Bruntále.

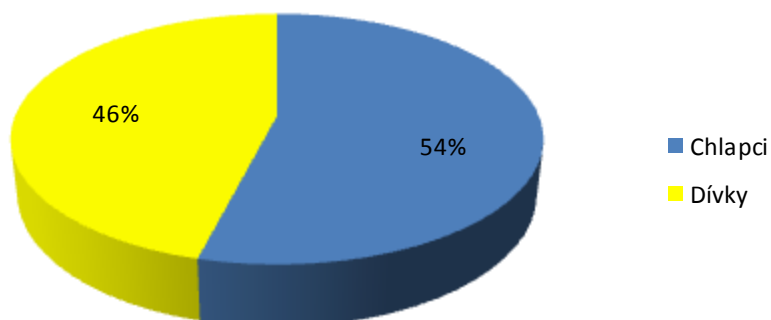
V první řadě jsem se zaměřila na údaje o respondentech, kolik chlapců a dívek bylo dotázáno, v jaké věkové kategorii se pohybují a kterou školu navštěvují.

Otázka č. 1 – Pohlaví žáků ZŠ

Tabulka č. 1 – Pohlaví žáků ZŠ

Pohlaví	Počet odpovědí (<i>n</i>)	Počet odpovědí (<i>v %</i>)
Chlapec	94	0,54
Dívka	80	0,46
Celkem	174	1,00

Pohlaví žáků ZŠ

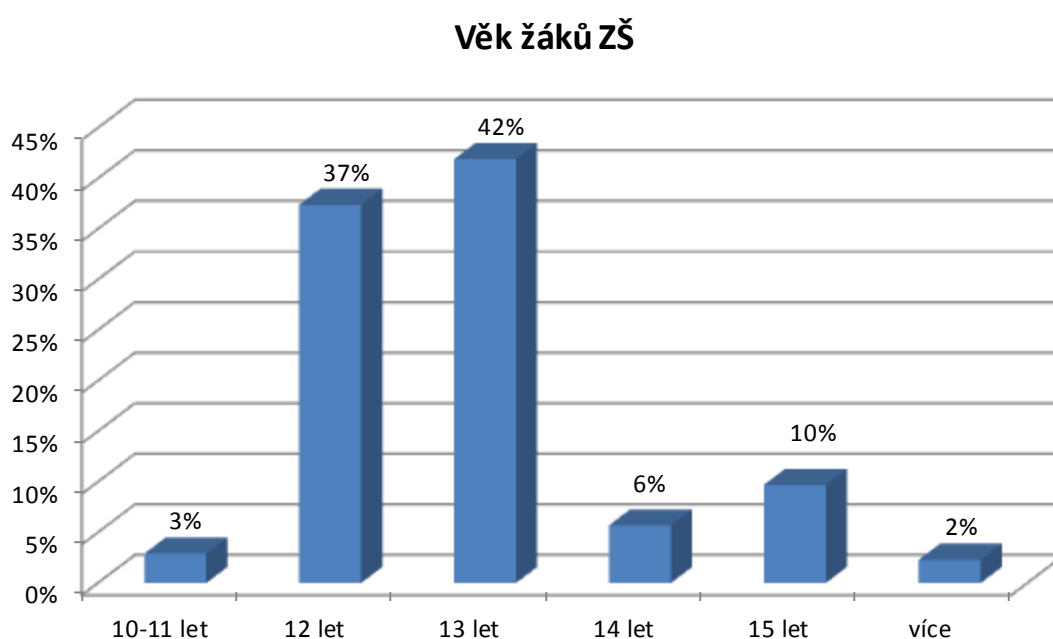
Graf č. 1 – Pohlaví žáků ZŠ:

Z grafu č. 1 vyplývá, že ze 174 (100 %) žáků vyplnilo dotazník 94 (54 %) chlapců a 80 (46 %) dívek.

Otázka č. 2 – Věk žáků ZŠ

Tabulka č. 2 – Věk žáků ZŠ

Věk	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
10-11	5	0,03
12	65	0,37
13	73	0,42
14	10	0,06
15	17	0,10
více jak 15	4	0,02
Celkem	174	1,00

Graf č. 2 – Věk žáků ZŠ:

Statisticky nejvíce odpovědí z celkového počtu 174 (100 %) náleží 73 (42 %) žákům ve věku 13 let, 65 (37 %) žáků ve věku 12 let a 17 (10 %) ve věku 15 let. Žáků ve věku 14 let bylo 10 (6 %), 5 (3 %) dětí v rozmezí 10 – 11 let a 4 (2 %) žáci měli více jak 15 let.

Při detailním zkoumání dotazníku bylo zjištěno, že věk žáka se může lišit od kategorizace začlenění do tříd. Konkrétně někteří žáci ve věku 13 let byli zastoupeni v 6. ročníku, v 7. ročníku dokonce i v 8. ročníku.

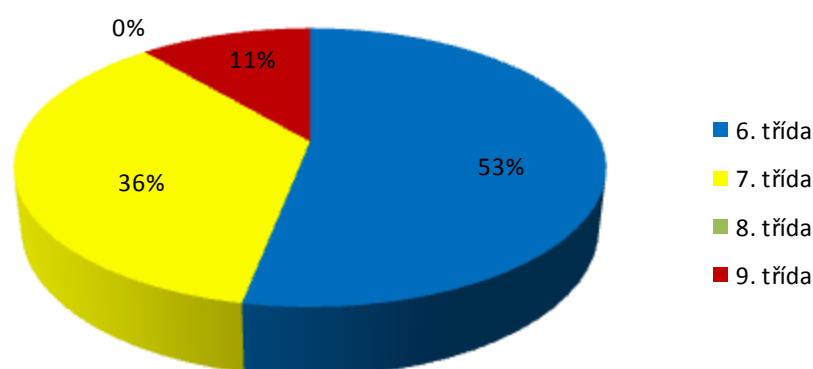
V následujícím grafu je zaznamenán počet a procentuální vyjádření ročníků 2. stupně ZŠ, kteří se zapojili do dotazníkového šetření.

Otázka č. 3 – Do které třídy chodíš?

Tabulka č. 3 – Třída ZŠ

Třída	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
6. třída	90	0,53
7. třída	60	0,36
8. třída	0	0
9. třída	19	0,11
Celkem	174	1,00

Třída - ZŠ

Graf č. 3 – Třída ZŠ:

Cílovou skupinou respondentů byli především žáci 6. a 7. ročníků. Z celkového počtu 174 (100 %) vyplnilo dotazník 90 (53 %) žáků 6. ročníku, 60 (36 %) žáků 7. ročníku a 19 (11 %) z 9. třídy. Bylo rozdáno 200 dotazníků do 5 základních škol, z toho 21 dotazníků bylo vyřazeno z důvodu nevyhovujících odpovědí. Konkrétně 26 žáků z 8. třídy Základní školy Bruntál, Okružní 38 uvedlo, že se nevyučuje v 8. ročníku předmět občanská výchova (výchova k občanství). Výsledky by při jejich zahrnutí do průzkumu mohly být zkreslené, proto v celkovém počtu nejsou zahrnuty.

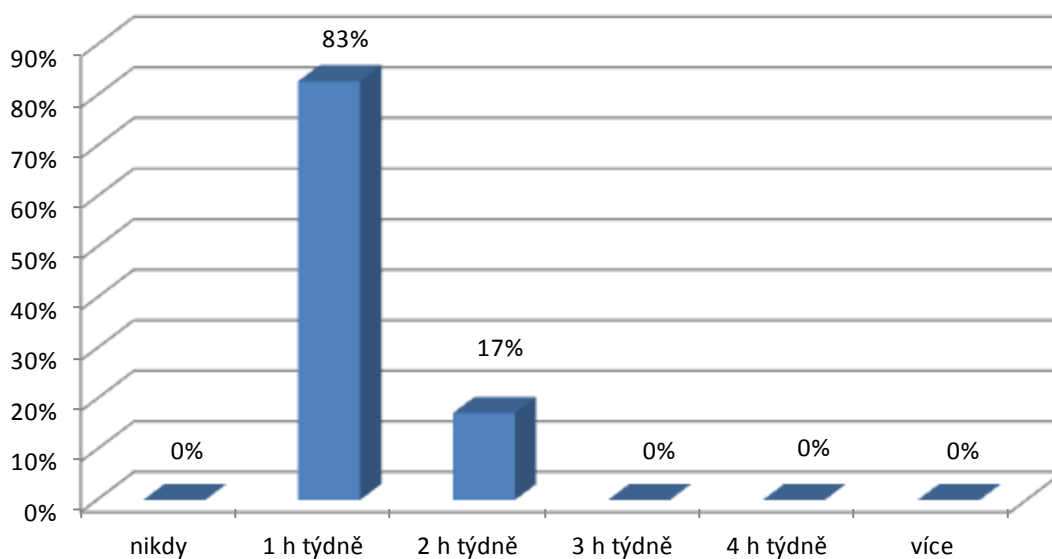
Vzhledem k tomu, že na každá základní škola v Bruntále vyučuje předmět občanská výchova v různém počtu hodin týdně, další graf se věnuje časovým dotacím pro daný předmět.

Otázka č. 4 – Kolikrát týdně se u vás ve třídě vyučuje předmět občanská výchova?

Tabulka č. 4 – Časové dotace občanské výchovy na ZŠ

Časové dotace	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
nikdy	0	0
1 h týdně	144	0,83
2 h týdně	30	0,17
3 h týdně	0	0
4 h týdně	0	0
více hodin	0	0
Celkem	174	1,00

Časové dotace občanské výchovy na ZŠ

Graf č. 4 – Časové dotace občanské výchovy na ZŠ:

Předmět občanská výchova se na základních vyučuje 1 – 2 h týdně. Ze 174 (100 %) žáků má předmět OV 144 (83 %) 1 h týdně a 30 (17%) žáků 2 h týdně. Pro přesnější určení časových dotací všech základních škol jsou níže uvedeny informace ze Školního vzdělávacího programu konkrétní ZŠ.

Časové dotace občanské výchovy konkrétních ZŠ:

1. Základní škola Bruntál, Jesenická 10

Ze školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání Základní školy Bruntál, Jesenická 10 vyplývá, že ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“ vzdělávacího oboru „Výchova k občanství“, je předmět občanská výchova dotován 1 hodinou týdně pro 6. ročníky, 1 h týdně pro 7. ročníky, 1 h týdně pro 8. ročníky a 1 h týdně pro 9. ročníky. (Název dokumentu: ŠVP ZV Bruntál, Jesenická 10, str. 65)

2. Základní škola Bruntál, Školní 2

Na Základní škole Petřín Bruntál je předmět občanská výchova časově dotován 2 hodiny týdně pro 6. ročníky, 1 h týdně pro 7. ročníky, 1 h týdně pro 8. ročníky a 1 h týdně pro 9. ročníky. (Název dokumentu: Petřín – škola pro všechny, ŠVP ZV, str. 19)

3. Základní škola Bruntál, Cihelní 6, příspěvková organizace

Dokument ŠVP ZV Základní školy Bruntál, Cihelní 6 je přístupný veřejnosti na osobní žádost p. ředitele Pozdřiska. Podle časových dotací ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“ vyučovacího předmětu „Výchova k občanství“ je patrné, že v 6. třídách se tento předmět vyučuje 1 h týdně, v 7. třídách 1 h týdně, v 8. třídách se předmět Výchova k občanství nevyučuje a v 9. třídách náleží opět 1 h týdně.

Je nutné podotknout, že na této škole se jako samostatný předmět vyučuje „Osobnostně sociální výchova“. Je určena pro 6. a 7. ročníky a vyučuje se 1 h týdně v 6. třídě a 1 h hodinu týdně v 7. třídě. Časová dotace předmětu Osobnostně sociální výchova pro 8. a 9. ročníky je nulová. (Název dokumentu: ŠVP ZV Bruntál, Cihelní 6)

4. Základní škola Bruntál, Okružní 38, příspěvková organizace

V učební plánu ŠVP ZV Základní školy Bruntál, Okružní 38 je předmět výchova k občanství časově dotován 1 h týdně pro 6. ročníky, 1 h týdně pro 7. ročníky, v 8. třídách se tento předmět nevyučuje a pro 9. ročníky spadá 1 h výchovy k občanství týdně. (Název dokumentu: ŠVP ZV Bruntál, Okružní 38, str. 12)

5. Základní škola Bruntál, Rýmařovská 15, příspěvková organizace

Jedná se o Základní školu praktickou a Základní školu speciální. Podle školního vzdělávacího programu pro obor vzdělání Základní škola praktická je předmět výchova k občanství časově dotován 1 h týdně pro 6. ročníky, 1 h týdně pro 7. ročníky, 1 h týdně pro 8. ročníky a 1h týdně pro 9. ročníky. *(Název dokumentu: ŠVP pro obor vzdělání ZŠ praktická Bruntál, Rýmařovská 15, str. 18)*

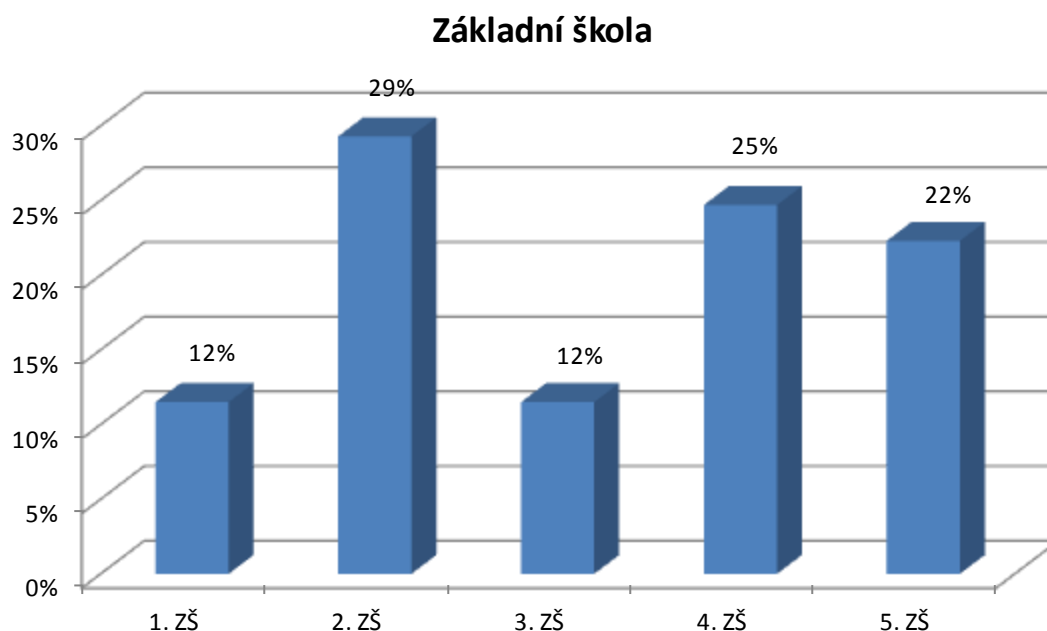
V porovnání s gymnáziem mají základní školy podstatně méně vyučovacích hodin týdně pro předmět Občanská výchova. Na Všeobecném a sportovním gymnáziu Bruntál se OV vyučuje pro primu, sekundu, tercii a kvartu (odpovídá 6. – 9. ročníkům ZŠ) 2 hodiny týdně.

Poslední otázka první části dotazníku náleží identifikaci školského zařízení. V Bruntále působí 5 základních škol, z toho jedna je Základní škola praktická.

Otázka č. 5 – Uved', kterou školu navštěvuješ:

Tabulka č. 5 – Školské zařízení

Základní škola	Počet odpovědí(n)	Počet odpovědí (v %)
ZŠ Bruntál, Jesenická ul.	20	0,12
ZŠ Bruntál, Petrin, Školní ul.	51	0,29
ZŠ Bruntál, Cihelní ul.	20	0,12
ZŠ Bruntál, Okružní ul.	43	0,25
ZŠ Bruntál, Rýmařovská ul.	40	0,22
Celkem	174	1,00

Graf č. 5 – Školské zařízení:

Celkem bylo osloveno 5 základních škol v Bruntále. Ze 174 (100 %) vyplnilo dotazník 20 (12 %) žáků z 1. Základní školy (Jesenické ul.), 51 (29 %) žáků ze Základní školy Petrin (Školní ul.), 20 (12%) žáků z 3. Základní školy (Cihelní ul.), 43 (25%) žáků ze 4. Základní školy (Okružní ul.) a 40 (22%) žáků ze Základní školy praktické (Rýmařovská ul.).

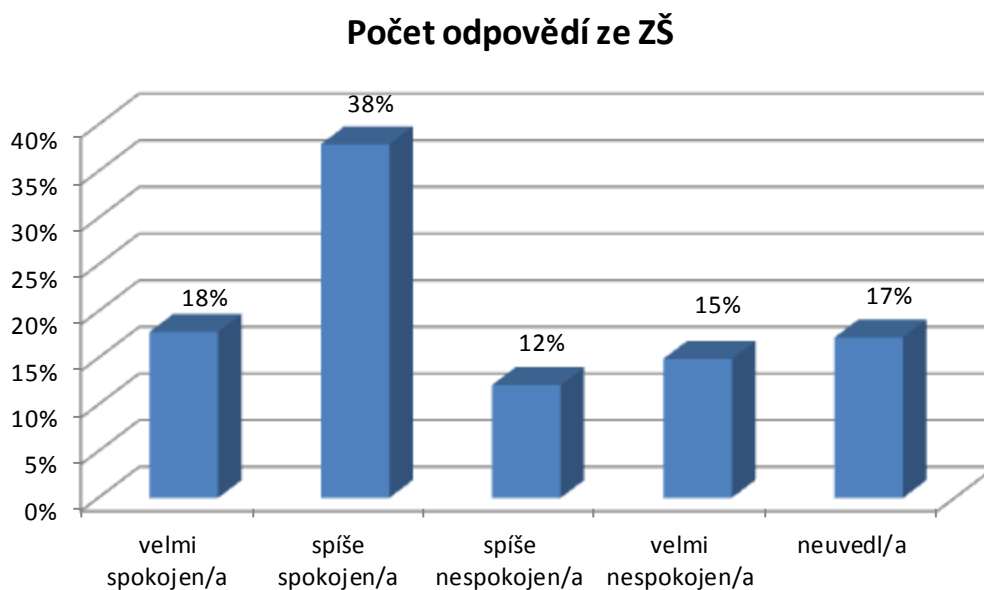

Druhá část dotazníku je zaměřena na začleňování osobnostní a sociální výchovy do předmětu občanská výchova.

Otázka č. 6 – Jak vnímáš začleňování osobnostního rozvoje do předmětu občanská výchova?

Tabulka č. 6 – Počet odpovědí ze ZŠ

Otázka č. 6	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
velmi spokojen/a	31	0,18
spíše spokojen/a	66	0,38
spíše nespokojen/a	21	0,12
velmi nespokojen/a	26	0,15
nevedl	30	0,17
Celkem	174	1,00

Graf č. 6 – Počet odpovědí ze ZŠ:

Graf č. 6 vyjadřuje spokojenost žáků při začleňování osobnostního rozvoje do výuky. Cílem bylo zjistit, zda žáci (a do jaké míry) vnímají osobnostní rozvoj prostřednictvím výuky. Ze 174 (100 %) žáků bylo 66 (38 %) žáků spíše spokojeno a 31 (18 %) žáků velmi spokojeno se začleňováním osobnostního rozvoje do výuky občanské výchovy. 21 (12 %) z nich bylo spíše nespokojeno a 26 (15%) velmi nespokojeno. 30 (17%) žáků neodpovědělo.

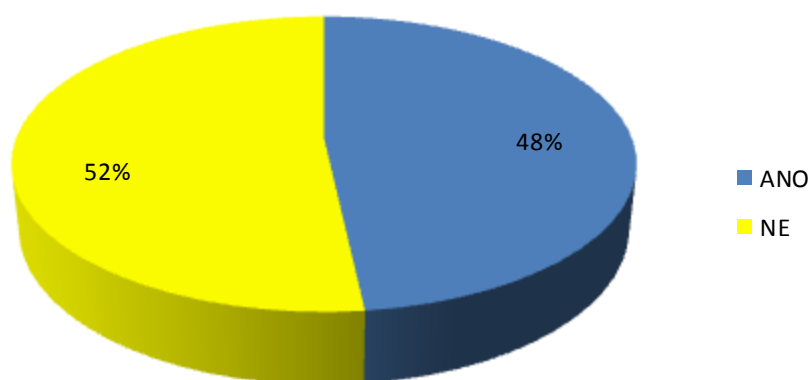
V další otázce jsem chtěla zjistit, zda se učivo OV tematicky prolíná s tím, co prožívají a poznávají žáci ve svém životě. K této otázce mě vedla vlastní zkušenost prolínání učiva Základu společenských věd na osmiletém gymnáziu v letech 2002 – 2010. Dnes se již předmět ZSV na nižším stupni osmiletého gymnázia označuje jako občanská výchova.

Otázka č. 7 – Prolíná se učivo občanské výchovy s tím, co prožíváš a poznáváš ve tvém osobním životě?

Tabulka č. 7 – Prolínání učiva OV: odpovědi ze ZŠ

Otázka č. 7	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
ANO	84	0,48
NE	90	0,52
Celkem	174	1,00

**Prolínání učiva OV:
odpovědi ze ZŠ**

Graf č. 7 – Prolínání učiva OV: odpovědi ze ZŠ:

Podle grafu z celkového počtu 174 (100 %) 84 (48 %) žáků tvrdí, že se učivo OV prolíná v jejich osobním životě. Kladně odpovědělo 36 dívek a 48 chlapců. Naopak 90 (52%) žáků stojí v opozici a podle nich se učivo OV neprolíná v jejich životě. Záporně odpovědělo 47 dívek a 42 chlapců.

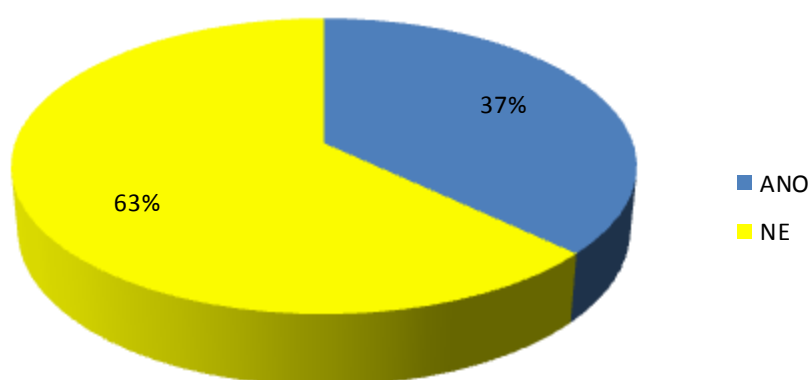
S tím také úzce souvisí oblíbenost předmětu občanská výchova či výchova k občanství.

Otázka č. 8 – Patří občanská výchova mezi tvé oblíbené předměty?

Tabulka č. 8 – Oblíbenost OV na ZŠ

Otázka č. 8	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
ANO	65	0,37
NE	109	0,63
Celkem	174	1,00

Oblíbenost OV na ZŠ

Graf č. 8 – Oblíbenost OV na ZŠ:

Na otázku oblíbenosti daného předmětu 109 (63 %) žáků sdělilo, že občanská výchova nepatří mezi jejich oblíbené předměty. U několika dotazníků byl uveden i důvod, nejčastěji žáci svou negativní odpověď doplnili neoblíbeností tématu politiky a problematikou nevyhovujícího učitele. Z 20 žáků Základní školy Cihelní 6, označilo 17 žáků odpověď „Ne“ a pouze 3 žáci zařadili OV mezi své oblíbené předměty. Z celkového počtu 174 (100 %) považuje 65 (37 %) žáků OV za svůj oblíbený předmět.

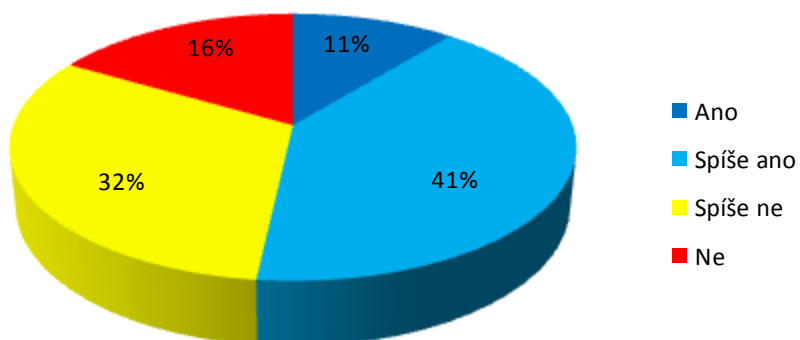
Další otázka je zaměřena na stanovení osobních cílů a jejich dosahování. Cílem je zjištění, zda si žáci umí stanovit cíle a jestli je zvládají dotáhnout do konce.

Otázka č. 9 – Dokážeš si prostřednictvím výuky občanské výchovy stanovit své osobní cíle a kroky k jejich dosažení?

Tabulka č. 9 – Osobní cíle: odpovědi ze ZŠ

Otázka č. 9	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	19	0,11
Spíše ano	71	0,41
Spíše ne	55	0,32
Ne	29	0,16
Celkem	174	1,00

Osobní cíle:
odpovědi ze ZŠ

Graf č. 9 – Osobní cíle: odpovědi ze ZŠ:

Z grafu vyplývá, že ze 174 (100 %) respondentů si 19 (11 %) žáků striktně dokáže stanovit své cíle a kroky k jejich dosažení, 71 (41 %) žáků odpovědělo spíše ano. Negativně odpovědělo 29 (16 %) žáků a 55 (32 %) označilo odpověď „spíše ne“.

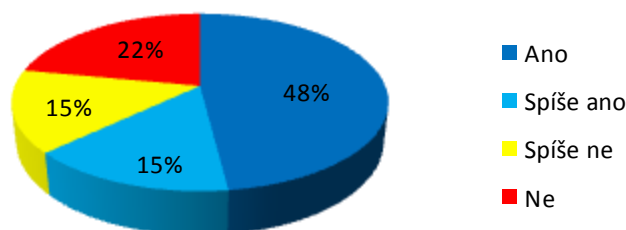
Desátá otázka zkoumá, zda vyučující do své výuky zapojuje hry na vnímání pozornosti, ucelení a zopakování učiva apod. K této otázce mě vedl poznatek z následové praxe, která proběhla v akademickém roce 2012/2013 v rámci akreditovaného předmětu Praxe v edukačním procesu, který patří mezi povinné předměty mého studijního oboru na Univerzitě Palackého v Olomouci. Praxe probíhala formou následů ve vybrané Základní škole Bruntál, Jesenická 10. Setkala jsem se s efektivním zapojením her do výuky, které sloužily pro ucelení učiva, udržení pozornosti a soustředění v hodině. (Např. v matematice p. učitelka zapojila ke konci hodiny hru s názvem „pexeso“ přičemž se všichni žáci postavili, 2 z nich hádali a hledali dvojice. Tato hra byla zaměřena na malou násobilku.) Uvádím to zde proto, že jsem se po dobu studia osmiletého gymnázia nikdy nesetkala s podobnou formou her.

Otázka č. 10 – Začleňuje p. učitel/ka do výuky různé hry na vnímání pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování apod.?

Tabulka č. 10 – Začlenění her na vnímání pozornosti – ZŠ

Otázka č. 10	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	84	0,48
Spíše ano	25	0,15
Spíše ne	26	0,15
Ne	39	0,22
Celkem	174	1,00

**Začlenění her na vnímání pozornosti
- ZŠ**

Graf č. 10 – Začlenění her na vnímání pozornosti – ZŠ:

Když se podíváme na graf, je patrné, že ze 174 (100 %) respondentů, více než polovina odpověděla kladně. Z nichž 84 (48 %) žáků zakroužkovalo odpověď „ano“,

25 (15 %) žáků označilo „spíše ano“, 26 (32 %) „spíše ne“ a 39 (22 %) pak vyznačili odpověď „ne“. Je vhodné zmínit, že učitelé do své výuky spíše začleňují hry na vnímání pozornosti.

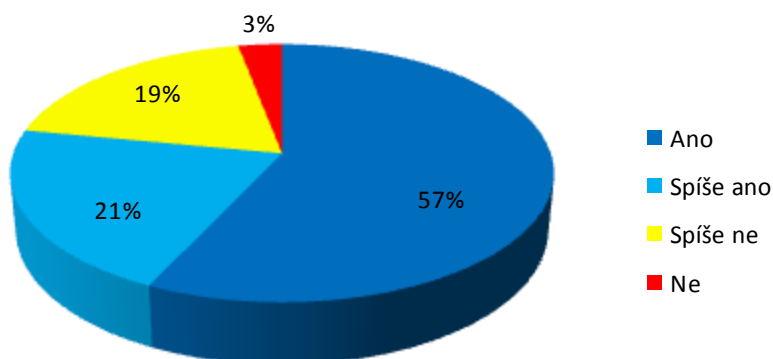
Otázka č. 11 zjišťuje, zda se žáci základních škol umí ve výuce ovládat a regulovat své jednání i prožívání.

Otázka č. 11 – Dokážeš se ve výuce ovládat a regulovat své jednání i prožívání?

Tabulka č. 11 – Ovládání a regulování svého jednání – ZŠ

Otázka č. 11	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	99	0,57
Spíše ano	36	0,21
Spíše ne	33	0,19
Ne	6	0,03
Celkem	174	1,00

Ovládání a regulování svého jednání - ZŠ

Graf č. 11 – Ovládání a regulování svého jednání – ZŠ:

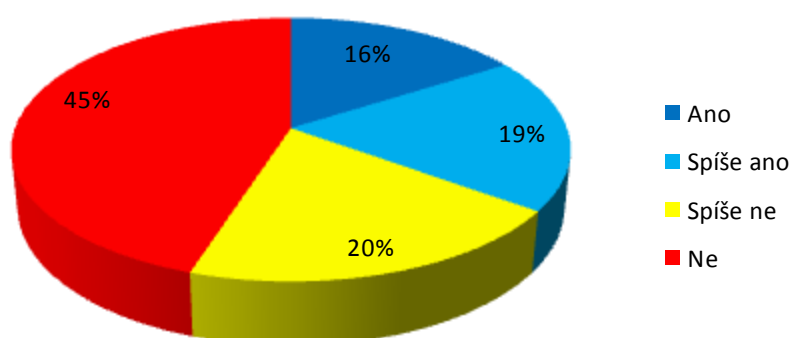
Z grafu vyplývá, že ze 174 (100 % žáků) ve výuce dokáže 99 (57 %) žáků ovládat a regulovat své jednání, 36 (21 %) odpovědělo „spíše ano“, 33 (19 %) „spíše ne“ a 6 (3 %) žáku své jednání nedokáže regulovat.

Otázka č. 12 – učíte se v občanské výchově jak předcházet stresovým situacím (zejména ve vztahu se spolužákem, s rodinou apod.) a dovednostem zvládnání stresových situací?

Tabulka č. 12 - Předcházení a zvládnání stresových situací - ZŠ

Otázka č. 12	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	27	0,16
Spíše ano	33	0,19
Spíše ne	35	0,20
Ne	79	0,45
Celkem	174	1,00

Předcházení a zvládnání stresových situací - ZŠ

Graf č. 12 - Předcházení a zvládnání stresových situací – ZŠ:

K předcházení a zvládnání stresových situací se ze 174 (100 %) žáků kladně vyjádřilo 27 (16 %) žáků, 33 (19 %) žáků uvedlo, že spíše umí předcházet a zvládat stresové situace. 35 (20 %) spíše nedokáže zvládnout stresové situace a 79 (45%) žáků odpověděla zcela záporně.

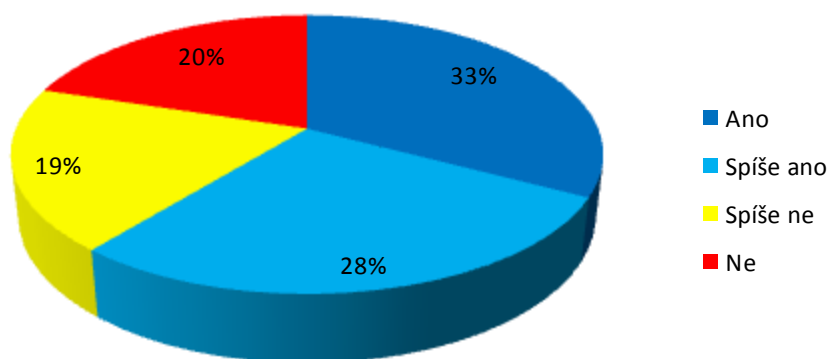
Otázka č. 13 se týká vlastní kreativity žáků základních škol. Konkrétně zda je učitel podněcuje k tvořivosti, originalitě a zapojení vlastní fantazie.

Otázka č. 13 – Pomáhá ti učitel zapojit svou fantazii a směřuje tě k vlastní kreativitě, nápadu, originalitě a tvořivost?

Tabulka č. 13 – Vlastní kreativita: odpovědi žáků ZŠ

Otázka č. 13	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	57	0,33
Spíše ano	49	0,28
Spíše ne	33	0,19
Ne	35	0,20
Celkem	174	1,00

Vlastní kreativita
odpovědi žáků ZŠ

Graf č. 13 – Vlastní kreativita: odpovědi žáků ZŠ:

Ze 174 (100 %) žáků odpovědělo 57 (33 %) kladně, 49 (28 %) spíše ano, 33 (19%) spíše ne a 35 (20 %) žáků tvrdí, že je učitel nevede k vlastní kreativitě.

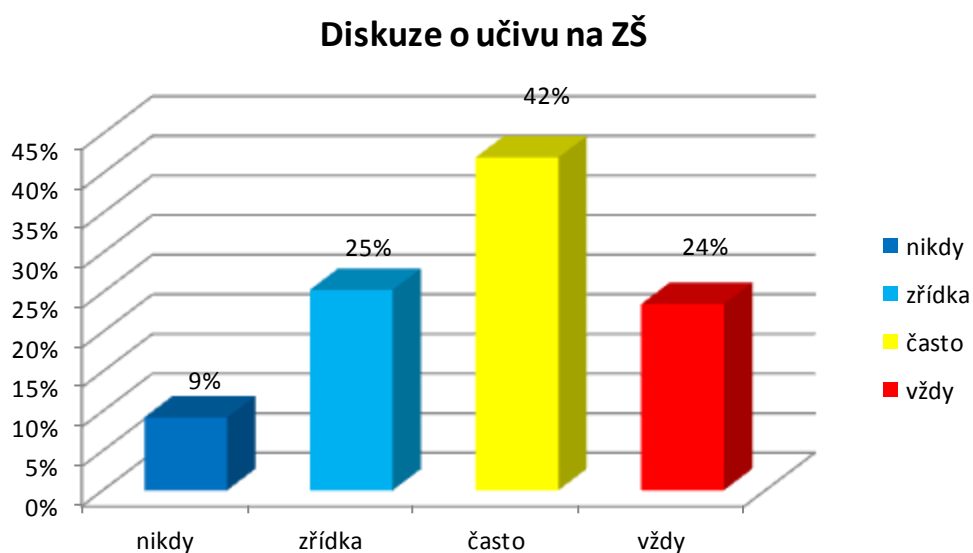

Podle mého názoru je důležité diskutovat o učivu, žáci pak lépe pochopí problematiku nové látky a vede je k lepšímu zapamatování učiva a propojení souvislostí s jiným vyučovacím předmětem.

Otázka č. 14 – Diskutujete v občanské výchově s vyučujícím o učivu?

Tabulka č. 14 – Diskuze o učivu na ZŠ

Otázka č. 14	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Nikdy	16	0,09
Zřídka	44	0,25
Často	73	0,42
Vždy / Pokaždé	41	0,24
Celkem	174	1,00

Graf č. 14 – Diskuze o učivu na ZŠ:

V otázce č. 14 ze 174 (100 %) respondentů tvrdí, 16 (9 %) žáků, že nikdy nediskutují o učivu, 44 (25 %) žáků říká, že o učivu diskutují zřídka, 73 (42 %) často a 41 (24 %) žáků vždy diskutuje s vyučujícím o učivu.

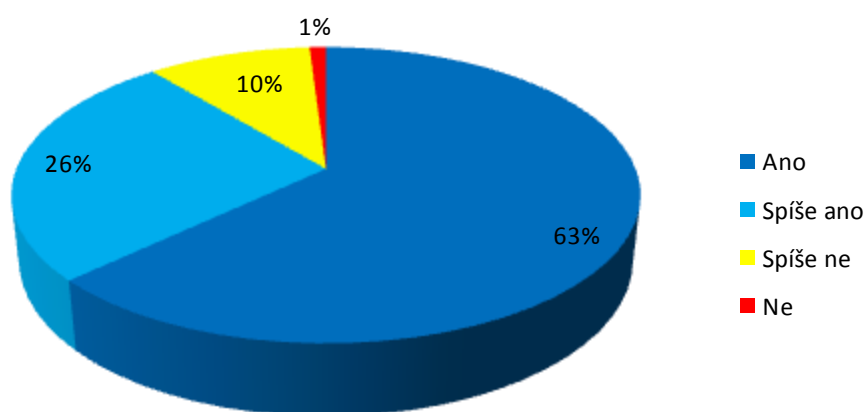
Dovednost komunikace s vrstevníky je velmi důležitá, vede žáky ke vzájemné spolupráci, rozvíjí jejich komunikační vlastnosti a připravuje je k praktickému využití v běžném životě (např. v budoucím povolání je dovednost komunikovat podstatná).

Otázka č. 15 – Dokážeš komunikovat se spolužáky při skupinové práci a společně se domlouvat na zadaném úkolu?

Tabulka č. 15 – Komunikační dovednosti na ZŠ

Otázka č. 15	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	109	0,63
Spíše ano	46	0,26
Spíše ne	18	0,10
Ne	1	0,01
Celkem	174	1,00

Komunikační dovednosti na ZŠ

Graf č. 15 – Komunikační dovednosti na ZŠ:

Ze 174 (100 %) žáků je patrné, že 109 (63 %) z nich mezi sebou dokáže komunikovat, 46 (26 %) žáků uvedlo odpověď „spíše ano“, 18 (10 %) „spíše ne“ a pouze 1 žák neumí komunikovat se svými spolužáky.

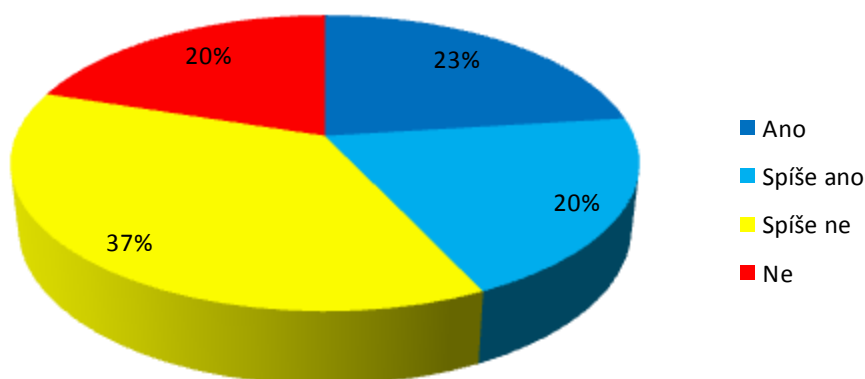
S otázkou č. 14 o diskuzi učiva a otázkou č. 15. o komunikaci souvisí následující otázka, která je zaměřena na problematiku nového učiva.

Otázka č. 16 – Učíte se v občanské výchově jak řešit problémy např. jak zvládnout problematiku nového učiva?

Tabulka č. 16 – Problematika nového učiva na ZŠ

Otázka č. 16	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	40	0,23
Spíše ano	35	0,20
Spíše ne	65	0,37
Ne	34	0,20
Celkem	174	1,00

Problematika nového učiva na ZŠ

Graf č. 16 – Problematika nového učiva na ZŠ:

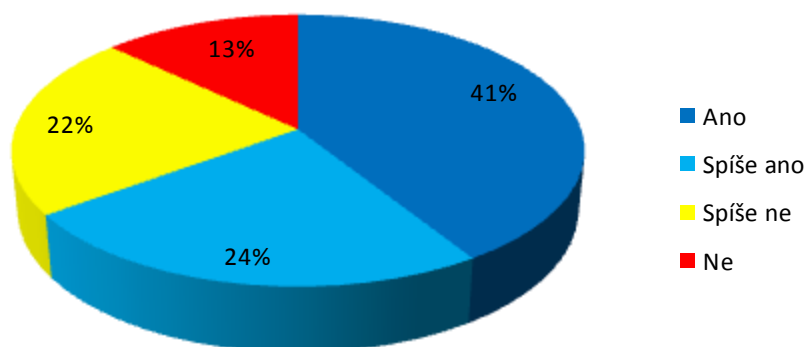
Z grafu je patrné, že vyučující spíše nevede žáky k tomu, jak zvládnout problematiku nového učiva. Ze 174 (100 %) respondentů odpovědělo 34 (20 %) žáků záporně, 65 (37 %) uvedlo odpověď „spíše ne“, 35 (20 %) „spíše ano“ a 40 (23 %) žáků souhlasí, že je učitel vede řešení problému, jak zvládnout problematiku nového učiva.

Otázka č. 17 – Sleduješ postoje a hodnoty (vlastní i cizí) a jejich projevy v chování lidí?

Tabulka č. 17 – Postoje a hodnoty žáků ZŠ

Otázka č. 17	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	72	0,41
Spíše ano	41	0,24
Spíše ne	38	0,22
Ne	23	0,13
Celkem	174	1,00

Postoje a hodnoty žáků ZŠ

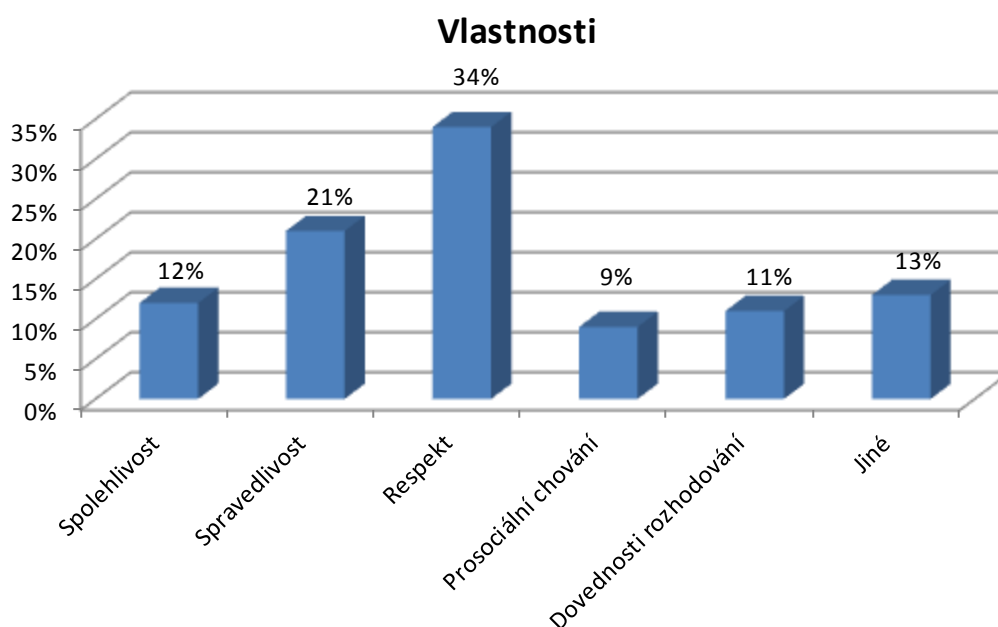
Graf č. 17 – Postoje a hodnoty žáků ZŠ:

Ze 174 (100 %) respondentů zcela sleduje postoje a hodnoty 72 (41 %) žáků, 41 (24 %) žáků vnímá své postoje a hodnoty spíše kladně, 38 (22 %) spíše záporně a 23 (13 %) žáků nepozoruje postoje a hodnoty.

Otázka č. 18 – Které vlastnosti vám vštěpuje p. učitel/ka občanské výchovy?

Tabulka č. 18 – Vlastnosti

Otázka č. 18	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Spolehlivost	21	0,12
Spravedlivost	36	0,21
Respekt	59	0,34
Prosociální chování	15	0,09
Dovednosti rozhodování	20	0,11
Jiné	23	0,13
Celkem	174	1,00

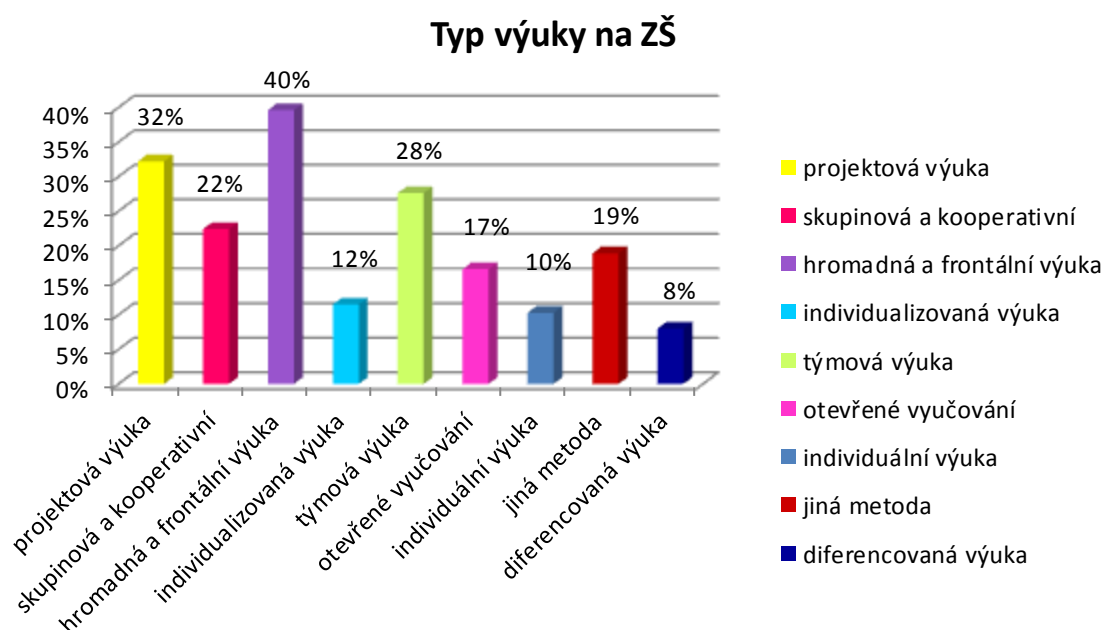
Graf č. 18 – Vlastnosti:

V otázce, které vlastnosti předává vyučující žákům, uvedlo ze 174 (100 %) respondentů 59 (34 %) žáků jako nejčastější vlastnost respekt, poté 36 (21 %) žáků označilo spravedlivost, 23 (13 %) žáků bylo jiného názoru, 21 (12 %) žáků tvrdí, že jim učitel předává vlastnost spolehlivosti. K dovednosti rozhodování v eticky problematických situacích všedního dne se vyjádřilo 20 (11 %) žáků a k pomáhající vlastnosti a prosociálnímu chování se přihlásilo 15 (9 %) žáků.

Otázka č. 19 – Který typ výuky používá p. učitel/ka v občanské výchově? Označ max. 3

Tabulka č. 19 – Typ výuky na ZŠ

Otázka č. 19	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
projektová výuka	56	0,32
skupinová a kooperativní	39	0,22
hromadná a frontální výuka	69	0,40
individualizovaná výuka	20	0,12
týmová výuka	48	0,28
otevřené vyučování	29	0,17
individuální výuka	18	0,10
jiná metoda	33	0,19
diferencovaná výuka	14	0,08
Celkem	326 odpovědí od 174 žáků	1,00

Graf č. 19 – Typ výuky na ZŠ:

Tato otázka je uzavřená s maximálním počtem 3 odpovědí. Dotázáno bylo celkem 174 (100 %) žáků základních škol. Z dotazníkového šetření vyplývá, že se na základních školách z 32 % využívá projektová výuka, z 22 % skupinová a kooperativní výuka, 40 % náleží hromadné a frontální výuce, 12 % individualizované výuce. Z 28 % je oblíbeným nástrojem týmová výuka, ze 17 % otevřené vyučování, dále se pak používá z 10 % individuální výuka, 19 % je označena jiná metoda a 8 % náleží diferencované výuce.

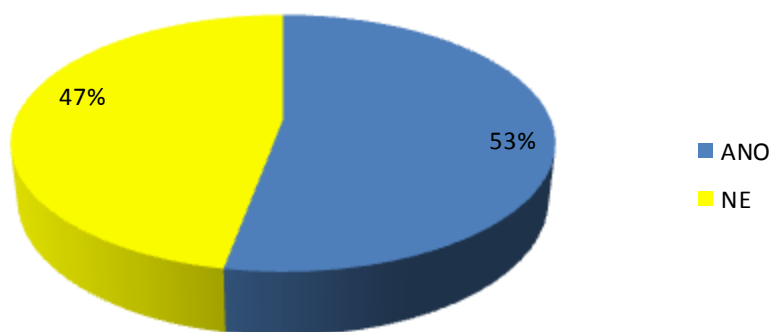
Poslední otázka je věnována školnímu vzdělávacímu programu, zda o něm žáci už někdy slyšeli či nikoliv.

Otázka č. 20 – Víš, co je to školní vzdělávací program?

Tabulka č. 20 – ŠVP – odpovědi ze ZŠ

Otázka č. 20	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
ANO	92	0,53
NE	82	0,47
Celkem	174	1,00

ŠVP - odpovědi ze ZŠ

Graf č. 20 – ŠVP – odpovědi ze ZŠ:

Ze 174 (100 %) respondentů zná pojem ŠVP 82 (53 %) žáků, z toho 47 dívek a 34 chlapců, 82 (47 %) žáků se nikdy s tímto pojmem nesetkalo, přičemž na negativní odpověď reagovalo 24 dívek a 22 chlapců.

Porovnání odpovědí studentů gymnázia se žáky ZŠ v Bruntále

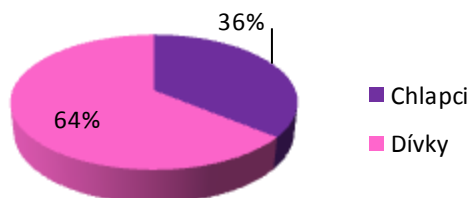
Otázka č. 1 – Pohlaví studentů Všeobecného a sportovního gymnázia Bruntál

Tabulka č. 21

Pohlaví	Počet odpovědí (<i>n</i>)	Počet odpovědí (<i>v</i> %)
Chlapec	19	0,36
Dívka	34	0,64
Celkem	53	1,00

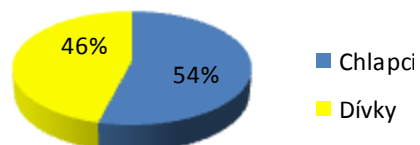
Graf č. 21

Pohlaví studentů gymnázia

Graf č. 1

Pohlaví žáků ZŠ

Z grafu č. 21 vyplývá, že gymnázia navštěvuje mnohem více dívek než na základních školách. Z celkového počtu 53 (100 %) dotazovaných studentů navštěvuje gymnázium 34 (64 %) dívek a pouze 19 (36 %) chlapců.

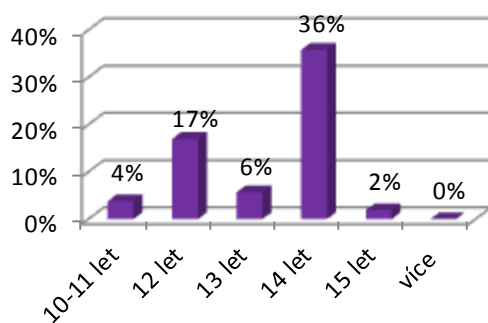
Otázka č. 2 – Věk žáků ZŠ

Tabulka č. 22

Věk	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
10-11	2	0,04
12	9	0,18
13	3	0,06
14	19	0,36
15	1	0,02
více jak 15	0	0
Celkem	53	1,00

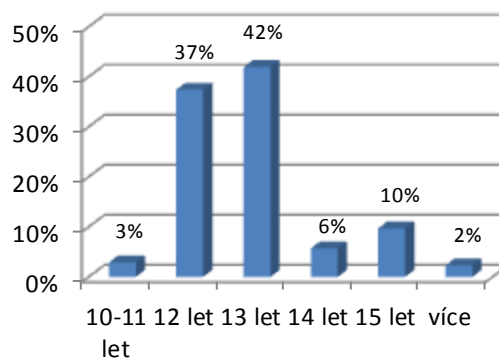
Graf č. 22

Věk studentů gymnázia

Graf č. 2

Věk žáků ZŠ

V dotazníkovém šetření byli osloveni studenti ve věku 10 – 15 let. Z celkového počtu 53 (100 %) respondentů byli 2 studenti (4 % studentů) v rozmezí věkové kategorie 10 – 12 let, 9 (17 %) studentů ve věku 12 let a 3 studenti (6 % studentů) ve věku 13 let. Nejvíce dotazovaných bylo 19 (36 %) ve věku 14 let. Pouze 1 student gymnázia dovršil věku 15 let.

Jednou ze zásadních údajů o respondentech je klasifikace ročníků. Podle ní můžeme přesně a jasně porovnávat výsledky dotazníkové šetření zkoumaného souboru a prakticky sledovat rozdíly ve výuce občanské výchovy na gymnáziu a na základních školách (např. žáky ZŠ z 6. tříd srovnávat se studenty primy vybraného gymnázia).

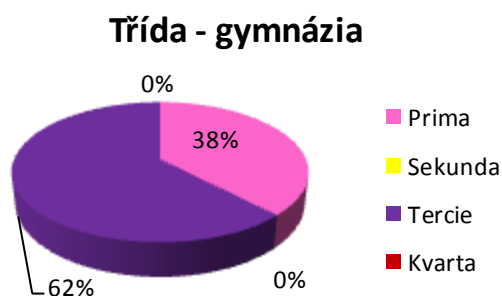
Oslovila jsem studenty všech ročníků gymnázia v Bruntále, ovšem výsledky ze sekundy a kvarty se mi nevrátily. Sloučené Všeobecné a sportovní gymnázium Bruntál působí také ve Vrbně pod Pradědem. Jedná se o sportovně založené školské zařízení, které v současné době nepřijímá nové studenty. Z nižšího stupně gymnázia zde zbyly pouze 2 třídy – tercie a kvarta.

Otázka č. 3 – Do které třídy chodíš?

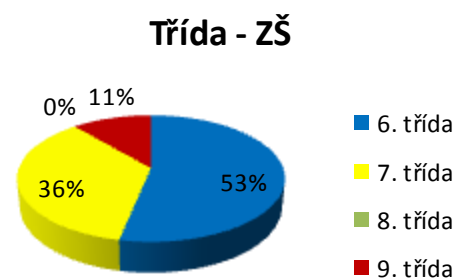
Tabulka č. 23

Třída	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Prima	20	0,38
Sekunda	0	0
Tercie	33	0,62
Kvarta	0	0
Celkem	53	1,00

Graf č. 23

Graf č. 3

Graf č. 23 vyjadřuje procentuální zastoupení dotazovaných studentů jednotlivých ročníků. Z 53 (100 %) respondentů 20 (38 %) navštěvuje třídu prima a 33 (62 %) chodí do tercie.

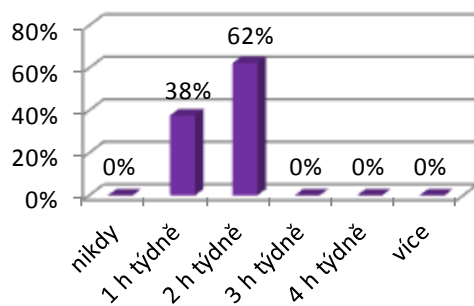
Otázka č. 4 – Kolikrát týdně se u vás ve třídě vyučuje předmět občanská výchova?

Tabulka č. 24

Časové dotace	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
nikdy	0	0
1 h týdně	20	0,38
2 h týdně	33	0,62
3 h týdně	0	0
4 h týdně	0	0
více hodin	0	0
Celkem	53	1,00

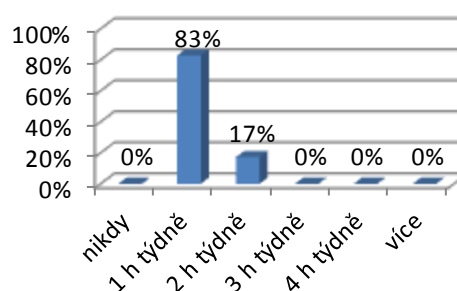
Graf č. 24

Časové dotace občanské výchovy na gymnáziu

Graf č. 4

Časové dotace občanské výchovy

Podle grafu č. 24 je zřejmé, že studenti gymnázia mají v porovnání se základními školami mnohem více hodin občanské výchovy týdně. Z 53 (100 %) respondentů uvedlo 20 (38 %) studentů 1 vyučovací hodinu občanské výchovy týdně a 33 (62 %) studentů vypovídá, že mají 2 h týdně.

Ze školního vzdělávacího programu pro gymnaziální vzdělávání (pro osmiletý a čtyřletý vzdělávací program) Všeobecného a sportovního gymnázia Bruntál náleží následující časové dotace předmětu občanská výchova: pro primu 1 h týdně, pro sekundu 1 h týdně, pro tercii 2 h týdně a pro kvartu 2 h týdně. (Název dokumentu: ŠVP Gymbrů, s. 6)

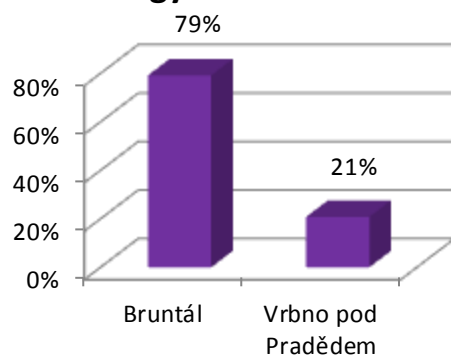
Otázka č. 5 – Uved', kterou školu navštěvuješ:

Tabulka č. 25

Základní škola	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Všeobecné a sportovní gym. Bruntál	42	0,79
Všeobecné a sportovní gym. Vrbno pod Pradědem	11	0,21
Celkem	53	1,00

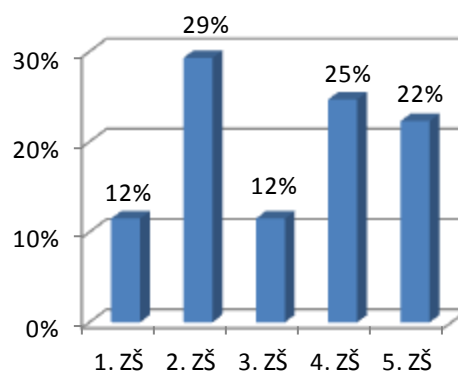
Graf č. 25

Všeobecné a sportovní gymnázium

Graf č. 5

Základní škola

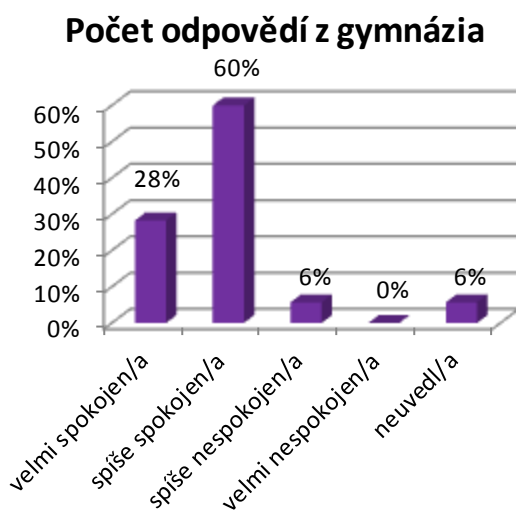
Graf č. 25 je zaměřen na identifikace školského zařízení. Všeobecné a sportovní gymnázium Bruntál, Dukelská 1 působí ve městě Bruntál a ve Vrbně pod Pradědem, nám. Sv. Michala 12. Z celkového počtu 53 (100 %) dotazovaných 42 (79 %) studentů studuje v Bruntále a 11 (21 %) ve Vrbně pod Pradědem.

Otázka č. 6 – Jak vnímáš začleňování osobnostního rozvoje do předmětu občanská výchova?

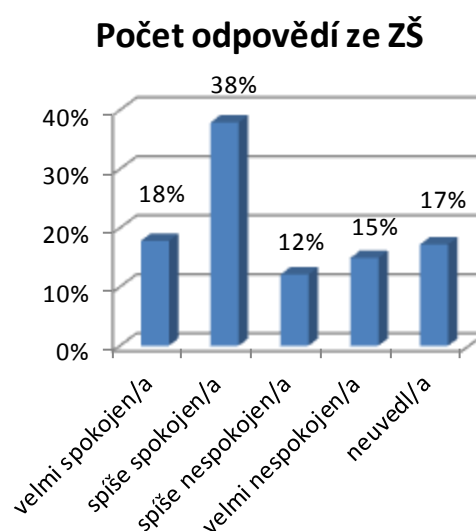
Tabulka č. 26

Otázka č. 6	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
velmi spokojen/a	15	0,28
spíše spokojen/a	32	0,60
spíše nespokojen/a	3	0,06
velmi nespokojen/a	0	0,00
nevedl	3	0,06
Celkem	53	1,00

Graf č. 26

Graf č. 6

Graf č. 26 vyjadřuje spokojenost studentů se začleňováním osobnostního rozvoje do předmětu občanská výchova. Z 53 (100 %) respondentů je velmi spokojeno 15 (28 %) studentů, spíše spokojeno je 32 (60 %) studentů. Pouhých 6 % studentů tvrdí, že jsou spíše nespokojeni, žádný z nich ale není zcela nespokojen, což považují za velmi příznivé. 3 studenti (6 % studentů) svůj názor nevedli.

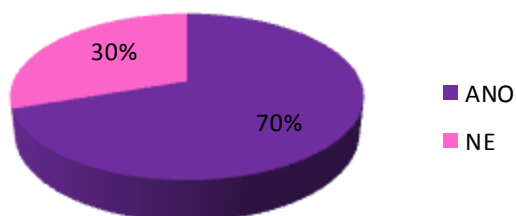
Otázka č. 7 – Prolíná se učivo občanské výchovy s tím, co prožíváš a poznáváš ve tvém osobním životě?

Tabulka č. 27

Otázka č. 7	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
ANO	37	0,70
NE	16	0,30
Celkem	53	1,00

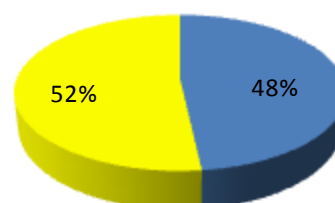
Graf č. 27

Prolínání se učiva OV
odpovědi z gymnázia

Graf č. 7

Prolínání se učiva OV
odpovědi ze ZŠ

V grafu č. 27 vidíme značný rozdíl prolínání učiva občanské výchovy s tím, co prožívají a poznávají studenti gymnázia v běžném životě oproti žákům základních škol. Z 53 (100 %) dotazovaných kladně odpovědělo 37 (70 %) studentů z toho bylo 28 dívek a 9 chlapců. Zápornou odpověď zvolilo 16 (30 %) studentů – 6 dívek a 10 chlapců.

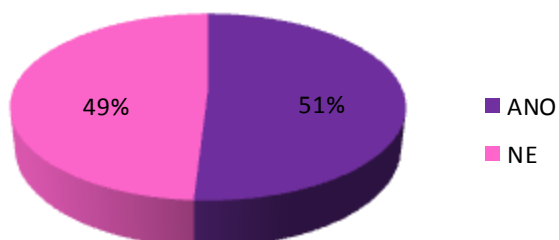
Otázka č. 8 – Patří občanská výchova mezi tvé oblíbené předměty?

Tabulka č. 28

Otázka č. 8	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
ANO	27	0,51
NE	26	0,49
Celkem	53	1,00

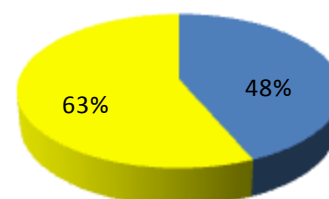
Graf č. 28

Oblíbenost OV na gymnáziu

Graf č. 8

Oblíbenost OV na ZŠ

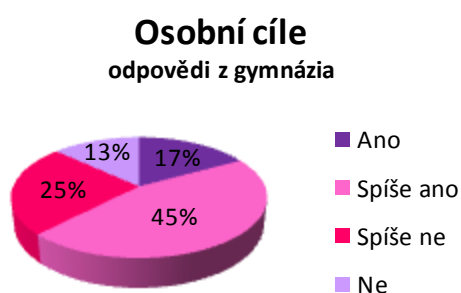
Graf č. 28 vyjadřuje oblíbenost předmětu občanská výchova. Z 53 studentů polovina odpověděla kladně a polovina záporně, tedy 26 (49 %) studentů nezahrnuje OV mezi své oblíbené předměty a 27 (51 %) studentů zařazuje OV k oblíbeným předmětům.

Otázka č. 9 – Dokážeš si prostřednictvím výuky občanské výchovy stanovit své osobní cíle a kroky k jejich dosažení?

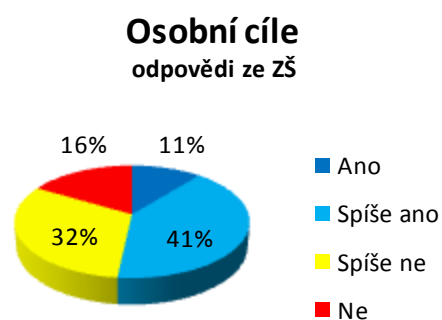
Tabulka č. 29

Otázka č. 9	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	9	0,17
Spíše ano	24	0,45
Spíše ne	13	0,25
Ne	7	0,13
Celkem	53	1,00

Graf č. 29

Graf č. 9

Výsledky z grafu č. 29 ukazují, že studenti gymnázia si dokážou o trochu lépe stanovit své osobní cíle a kroky k jejich dosažení než žáci základních škol. Z 53 (100 %) respondentů si 9 (17 %) studentů umí stanovit své cíle, 24 (45 %) uvedlo odpověď „spíše ano“. 7 (13 %) studentů zcela nezvládá stanovit si tyto cíle a 13 (25 %) tvrdí, že spíše nedokážou vymezit si své cíle.

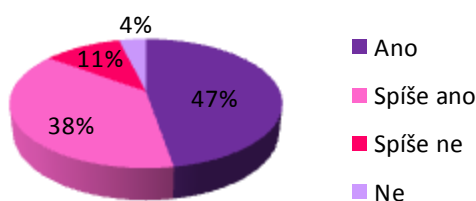
Otázka č. 10 – Začleňuje p. učitel/ka do výuky různé hry na vnímání pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování apod.?

Tabulka č. 30

Otázka č. 10	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	25	0,47
Spíše ano	20	0,38
Spíše ne	6	0,11
Ne	2	0,04
Celkem	53	1,00

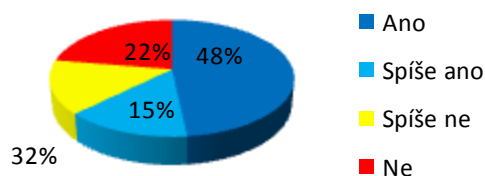
Graf č. 30

Začlenění her na vnímání pozornosti - gymnázium

Graf č. 10

Začlenění her na vnímání pozornosti - ZŠ

Výsledky z dotazníkového šetření týkajících se začleňování her na vnímání pozornosti na gymnáziu mě velmi překvapily. Téměř $\frac{3}{4}$ odpovědí bylo kladného charakteru, což jsem nečekala. Z celkového počtu 53 (100 %) uvedlo 25 (47 %) studentů, že vyučující zařazuje hry na vnímání pozornosti a soustředění ve výuce. Na odpověď „spíše ano“ odpovědělo 20 (38 %) studentů, 6 (11 %) zakroužkovalo variantu „spíše ne“. Pouze 2 studenti tvrdí, že vyučující tyto hry nezahrnuje do výuky.

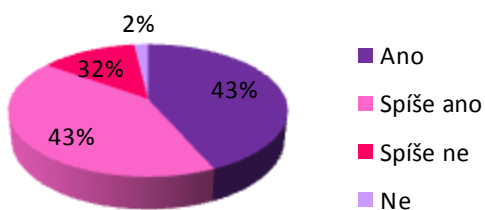
Otázka č. 11 – Dokážeš se ve výuce ovládat a regulovat své jednání i prožívání?

Tabulka č. 31

Otázka č. 11	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	23	0,43
Spíše ano	22	0,42
Spíše ne	7	0,13
Ne	1	0,02
Celkem	53	1,00

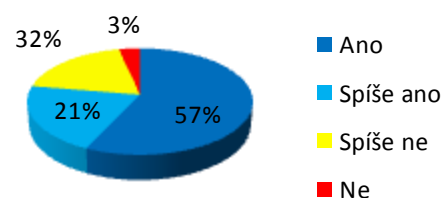
Graf č. 31

Ovládání a regulování svého jednání - gymnázium

Graf č. 11

Ovládání a regulování svého jednání - ZŠ

V otázce č. 11 označilo z 53 (100 %) respondentů 23 (43 %) studentů gymnázia odpověď „ano“, 22 (42 %) studentů „spíše ano“ a 7 studentů (13 %) „spíše ne“. Jeden student uvedl, že se ve výuce nedokáže ovládat a regulovat své jednání i prožívání.

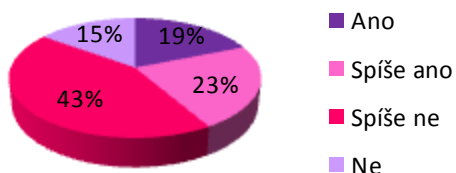
Otázka č. 12 – učíte se v občanské výchově jak předcházet stresovým situacím (zejména ve vztahu se spolužákem, s rodinou apod.) a dovednostem zvládnání stresových situací?

Tabulka č. 32

Otázka č. 12	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	10	0,19
Spíše ano	12	0,23
Spíše ne	23	0,43
Ne	8	0,15
Celkem	53	1,00

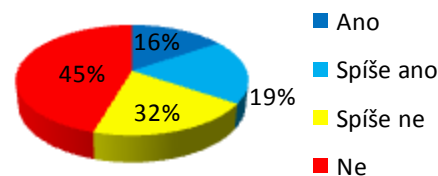
Graf č. 32

Předcházení a zvládnání stresových situací - gymn.

Graf č. 12

Předcházení a zvládnání stresových situací - ZŠ

Výsledky z grafu č. 32 ukazují, že z 53 (100 %) respondentů 8 (15 %) studentů zcela nedokáže předcházet stresovým situacím a zvládat je. Nejvíce studentů – konkrétně 23 (43%) – odpovědělo, že spíše neví předcházet a zvládat stresové situace. 12 (23 %) studentů označilo odpověď „spíše ano“ a 10 (19 %) studentů „ano“.

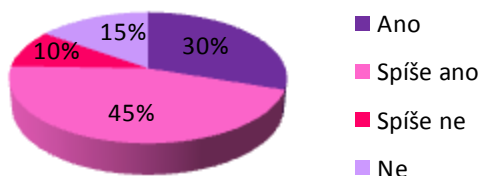
Otázka č. 13 – Pomáhá ti učitel zapojit svou fantazii a směřuje tě k vlastní kreativitě, nápadu, originalitě a tvořivosti?

Tabulka č. 33

Otázka č. 13	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	16	0,30
Spíše ano	24	0,45
Spíše ne	5	0,10
Ne	8	0,15
Celkem	53	1,00

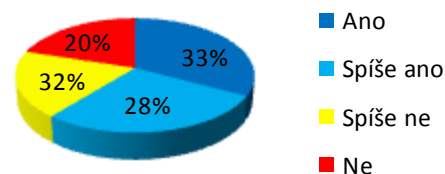
Graf č. 33

Vlastní kreativita
odpovědi studentů gymnázia

Graf č. 13

Vlastní kreativita
odpovědi žáků ZŠ

V grafu č. 33 je patrné, že pedagog vede studenty gymnázia k vlastní kreativitě mnohem více než učitelé žáky základních škol. Tři čtvrtiny studentů odpovědělo kladně a 1 čtvrtina záporně. Z 53 (100 %) respondentů zakroužkovalo odpověď „ano“ 16 (30 %) studentů, „spíše ano“ 24 (45 %) studentů, „spíše ne“ 5 (10 %) a zcela negativně odpovědělo 8 (15 %) studentů.

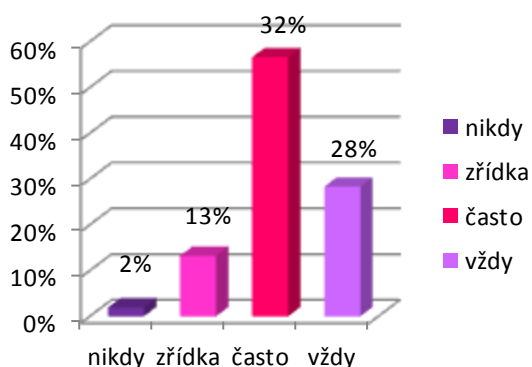
Otázka č. 14 – Diskutujete v občanské výchově s vyučujícím o učivu?

Tabulka č. 34

Otázka č. 14	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Nikdy	1	0,02
Zřídka	7	0,13
Často	30	0,57
Vždy / Pokaždé	15	0,28
Celkem	53	1,00

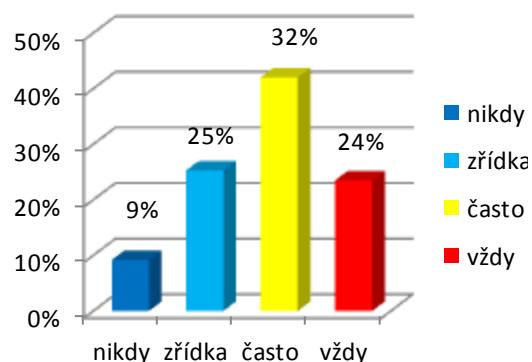
Graf č. 34

Diskuze o učivu na gymnáziu

Graf č. 14

Diskuze o učivu na ZŠ

Výsledky z grafu č. 34 pro studenty gymnázia jsou velmi podobné s výsledkem odpovědí žáků ZŠ. Lze tedy říct, že na základních školách a gymnáziu v Bruntále vyučující často diskutují o učivu. Z počtu 53 (100 %) respondentů 15 (28 %) uvádí, že s učitelem vždy hovoří o učivu, 30 (57 %) studentů se s diskuzí o učivu setkává velmi často a 7 (13 %) studentů zřídka. Jeden student vypověděl, že vyučující nikdy nediskutuje o učivu.

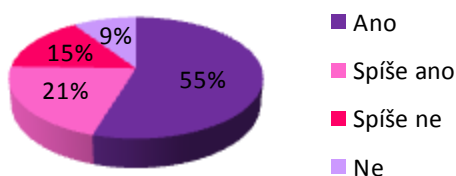
Otázka č. 15 – Dokážeš komunikovat se spolužáky při skupinové práci a společně se domlouvat na zadaném úkolu?

Tabulka č. 35

Otázka č. 15	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	29	0,55
Spíše ano	11	0,21
Spíše ne	8	0,15
Ne	5	0,09
Celkem	53	1,00

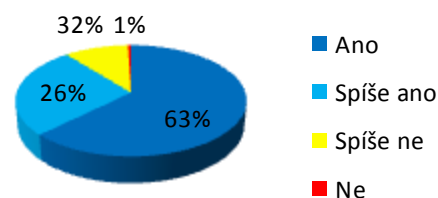
Graf č. 35

**Komunikační dovednosti
na gymnáziu**

Graf č. 15

**Komunikační dovednosti
na ZŠ**

Komunikační dovednosti studentů na gymnáziu podle grafu č. 35 jsou velmi dobré. Oproti základním školám jsou však mnohem slabší. Z 53 (100 %) respondentů 29 (55 %) studentů dokáže mezi sebou bez problému komunikovat při skupinové práci, 5 (9 %) studentů to však nedokáže. 8 (15 %) studentů uvedlo odpověď „spíše ne“ a 11 (21 %) „spíše ano“.

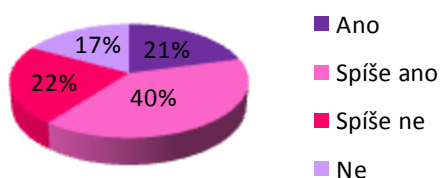
Otázka č. 16 – Učíte se v občanské výchově jak řešit problémy např. jak zvládnout problematiku nového učiva?

Tabulka č. 36

Otázka č. 16	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	11	0,21
Spíše ano	21	0,40
Spíše ne	12	0,22
Ne	9	0,17
Celkem	53	1,00

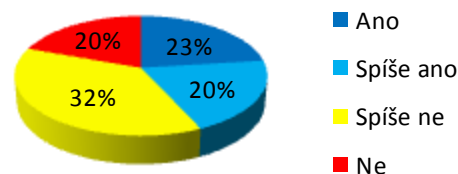
Graf č. 36

Problematika nového učiva na gymnáziu

Graf č. 16

Problematika nového učiva na ZŠ

Problematiku nového učiva lépe zvládají studenti gymnázia než žáci základních škol. Z grafu č. 36 vyplývá, že z 53 (100 %) studentů kladně odpovědělo 11 (21 %) a záporně 9 (17 %). Variantu „spíše ano“ pak zakroužkovalo 21 (40 %) studentů a „spíše ne“ 12 (22 %)

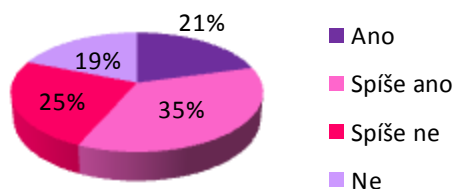
Otázka č. 17 – Sleduješ postoje a hodnoty (vlastní i cizí) a jejich projevy v chování lidí?

Tabulka č. 37

Otázka č. 17	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Ano	11	0,21
Spíše ano	19	0,35
Spíše ne	13	0,25
Ne	10	0,19
Celkem	53	1,00

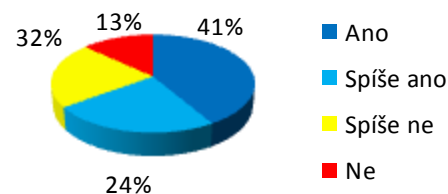
Graf č. 37

Postoje a hodnoty studentů gymnázia

Graf č. 17

Postoje a hodnoty žáků ZŠ

Podle grafu č. 37 z celkového počtu 53 (100 %) své postoje a hodnoty sleduje 11 (21 %) studentů, 19 (35 %) studentů odpovědělo „spíše ano“ a naopak 10 (19 %) studentů své postoje nesleduje a 13 (25 %) uvedlo odpověď „spíše ne“. V porovnání se žáky ZŠ studenti gymnázia uvedli menší počet kladných odpovědí (56 %) než žáci základních škol (65 %).

Otázka č. 18 – Které vlastnosti vám vštěpuje p. učitel/ka občanské výchovy?

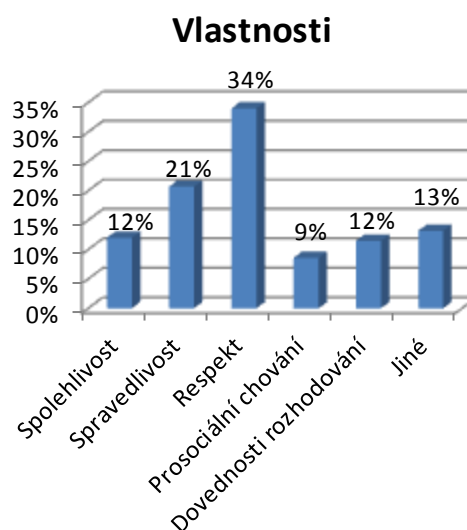
Tabulka č. 38

Otázka č. 18	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
Spolehlivost	6	0,11
Spravedlivost	12	0,23
Respekt	8	0,15
Prosociální chování	11	0,21
Dovednosti rozhodování	12	0,23
Jiné	4	0,07
Celkem	53	1,00

Graf č. 38

Graf č. 18

Z dotazníkového šetření pro studenty gymnázia vyplývá, že nejčastějšími vlastnostmi, které jim předává učitel, jsou: spravedlivost, prosociální chování a dovednosti rozhodování v eticky problematických situacích všedního dne.

Když se podíváme na graf č. 38, vidíme z celkového počtu 53 (100 %) dotazovaných studentů vlastnosti, které by měl vyučující vštěpovat studentům. Následující odpovědi jsou procentuálně vyjádřeny na základě výpovědi studentů: 6 (11 %) označilo spolehlivost, 12 (23 %) spravedlivost, 8 (15 %) respekt, 11 (21 %) prosociální chování, 12 (23 %) dovednosti rozhodování v etických problematikách a 4 (7 %) zakroužkovalo odpověď „jiné vlastnosti“.

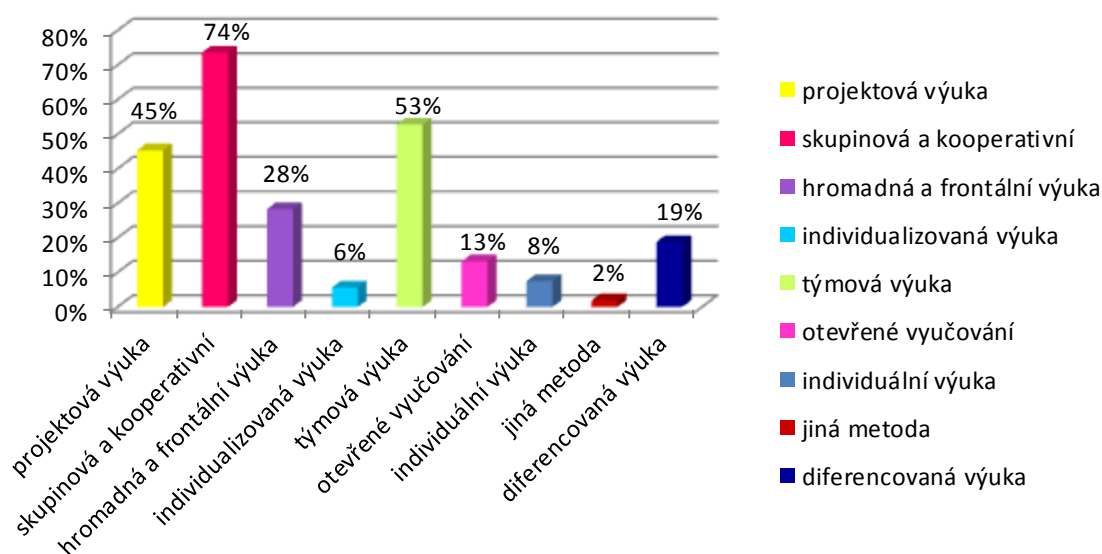
Otázka č. 19 – Který typ výuky používá p. učitel/ka v občanské výchově? Označ max. 3

Tabulka č. 39

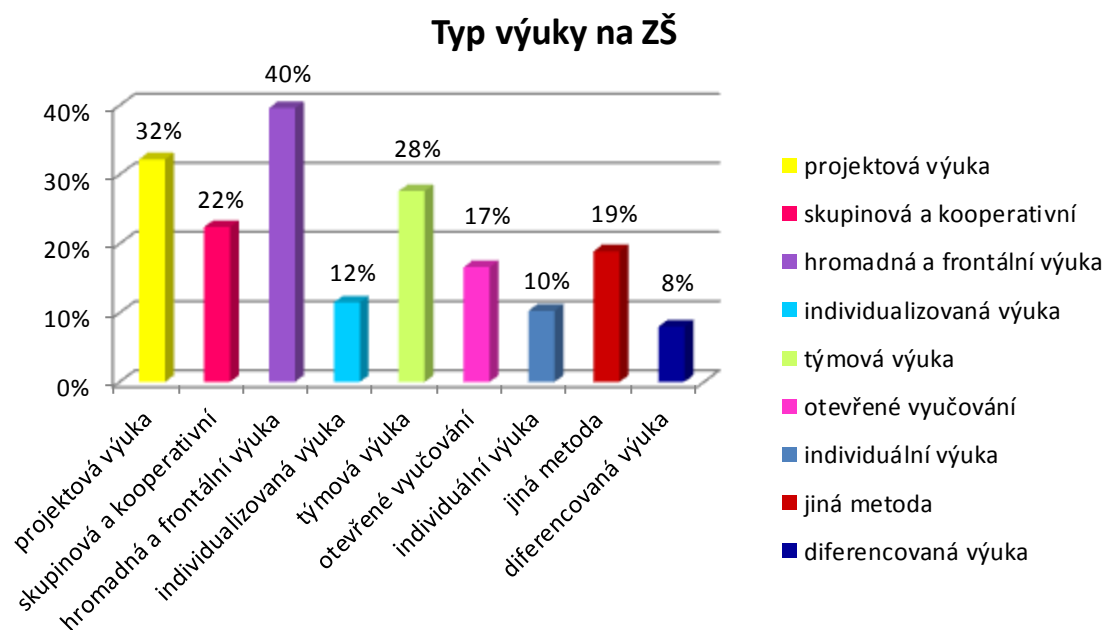
Otázka č. 19	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
projektová výuka	24	0,45
skupinová a kooperativní	39	0,74
hromadná a frontální výuka	15	0,28
individualizovaná výuka	3	0,06
týmová výuka	28	0,53
otevřené vyučování	7	0,13
individuální výuka	4	0,08
jiná metoda	1	0,02
diferencovaná výuka	10	0,19
Celkem	131 odpovědí od 53 žáků	1,00

Graf č. 39

Typ výuky na gymnáziu

Graf č. 19

Graf č. 39 ukazuje, který typ výuky dle studentů se realizuje na Všeobecném a sportovním gymnáziu Bruntál. Mezi nejčastější typy výuky, které užívá vyučující, patří skupinová a kooperativní, týmová výuka a projektová výuka. Procentuální zastoupení všech typů výuky je následovné: projektová výuka (45 %), skupinová a kooperativní (74 %), hromadná a frontální (28 %), individualizovaná výuka (6 %), týmová výuka (53 %), otevřené vyučování (13 %), individuální výuka (8 %), jiná metoda (2 %) a diferencovaná výuka (19 %). Celkem bylo uvedeno 131 odpovědí od 53 studentů.

Z toho vyplývá, že na Všeobecném a sportovním gymnáziu Bruntál se realizuje typ výuky: 1. skupinová a kooperativní výuka, 2. týmová výuka a 3. projektová výuka. Na základních školách v Bruntále se pak žáci nejčastěji setkávají s typem výuky: 1. hromadná a frontální výuka, 2. projektová výuka a 3. týmová výuka.

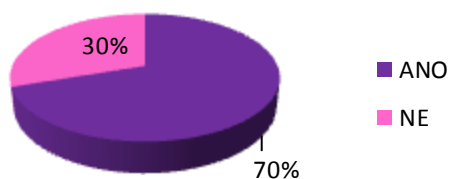
Otázka č. 20 – Víš, co je to školní vzdělávací program?

Tabulka č. 40

Otázka č. 20	Počet odpovědí (n)	Počet odpovědí (v %)
ANO	37	0,70
NE	16	0,30
Celkem	53	1,00

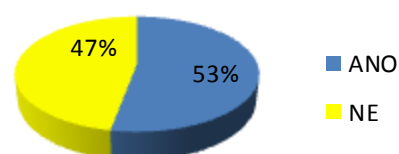
Graf č. 40

ŠVP - odpovědi z gymnázia

Graf č. 20

ŠVP - odpovědi ze ZŠ

S pojmem ŠVP se pravděpodobně setkala více studentů gymnázia než žáků základních škol. V grafu vidíme, že z 53 (100 %) respondentů, 37 (70 %) odpovědělo kladně a 16 (30 %) záporně.

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zmapovat způsob v předmětu Občanská výchova a Základu společenských věd na 2. stupni ZŠ a nižším stupni gymnázia. Bylo popsáno průřezové téma Osobnostní a sociální výchova na ZŠ a gymnáziu. Bylo zjištěno jak a v čem se liší začleňování Osobnostní a sociální výchovy do výuky na základních školách a gymnáziích.

Ve výsledku pedagogického výzkumu jsou klíčové časové dotace pro předmět Občanská výchova, od něj se totiž odvíjí odlišnosti způsobu začlenění Osobnostní a sociální výchovy na základních školách a gymnáziích. Vzhledem k tomu, že na Všeobecném a sportovním gymnáziu v Bruntále se pro studenty nižšího stupně (ve třídě prima, sekunda, tercie a kvarta, které odpovídají 6. – 9. ročníkům ZŠ), vyučuje Občanská výchova 2 hodiny týdně, je tedy studentům více předkládána Osobnostní a sociální výchova.

Z pedagogického výzkumu vyplývá, že v oblasti osobnostního rozvoje si většina žáků prostřednictvím výuky OV dokáže stanovit své osobní cíle a vést kroky k jejich dosažení, téměř 86 % studentů gymnázia a 78 % žáků ZŠ zvládá regulovat své jednání; z velké části dokážou zapojit svou tvůrčí fantazii a kreativitu.

Negativním výsledkem v osobnostním rozvoji je předcházení a zvládání stresových situací, kdy 58 % studentů gymnázia a 87 % žáků ZŠ nezvládá stresové situace. To může mít pro žáky negativní důsledky a podle mého názoru by měli pedagogové do výuky OV více začleňovat metodické postupy, jak těmto situacím předcházet.

V oblasti sociálního rozvoje je nejdůležitější komunikace a podle výsledků dotazníkového šetření umí žáci se svými spolužáky výborně komunikovat a v úrovni komunikace učitel – žák velmi často probíhá diskuze o učivu.

Oblast morálního a sociálního rozvoje ukazuje, že problematiku nového učiva zvládají lépe studenti gymnázia než žáci základních škol. Naopak v otázce hodnot, postojů a praktické etiky, sleduje své postoje a hodnoty daleko více žáků ZŠ (65 %) než studentů gymnázia (56 %).

Poslední částí pedagogického výzkumu je oblast morálního rozvoje. Bylo zjištěno, že na gymnáziu pedagogové vedou studenty především ke spravedlivosti, prosociálnímu chování a dovednostem rozhodování v eticky problematických situacích. Na základních školách vyučující předávají v první řadě respekt a spravedlivost.

Přínosem výzkumné části práce je zjištění patřičných odlišností začleňování průřezového tématu Osobnostní a sociální výchovy na konkrétních základních školách a gymnáziu. Žáci vnímají Osobnostní a sociální výchovu z jednotlivých škol ve městě Bruntál spíše kladně a jsou velmi spokojeni se začleněním průřezového tématu OSV do předmětu Občanská výchova.

Tyto výše zmíněné výsledky mohou učitelům přispět k analýze konkrétních problémů a vést je k jejich vyřešení. A také mohou přispět odborníkům zabývajícím se metodickou podporou pro výuku průřezových témat v základních školách a gymnáziích. Cíle bakalářské práce byly splněny.

SEZNAM LITERATURY

1. KOLÁŘ, Zdeněk a kolektiv. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Grada Publishing, a.s., Praha, 2012, 192s. ISBN 978-80-247-3710-2
2. VALENTA, J. *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi*. Kladno: AISIS, 2006, 174 s. ISBN 80-239-4908-X
3. PRŮCHA, Jan. WALTEROVÁ, Eliška. MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-252-1
4. VÚP – Výzkumný ústav pedagogický v Praze. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha, 2007, 100 s. 66 ISBN 978-80-87000-11-3
5. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Grada Publishing, a.s. Praha, 2007.
6. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0
7. MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online] Praha, 2013. [17. 6. 2014]<<http://www.nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>>
8. NÚV – Národní ústav pro vzdělávání. *Rámcové vzdělávací programy*. [online] 2011 – 2014. [17. 6. 2014] <<http://www.nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>>
9. NÚV. *Upravený rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání účinný od 1. 9. 2013*. [online] 2011 – 2014. [17. 6. 2014] <<http://www.nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>>
10. Státní gymnázium ve Šlapanicích. *Občanská výchova a ZSV*. [online] [17. 6. 2014]<<http://g.slapanice.cz/content/obcanska-vychova-zsv>>
11. Všeobecné a sportovní gymnázium Bruntál. *Základy společenských věd*. [online] 20. 4. 2007 [17. 6. 2014] <<http://www.gymbru.cz/predmet.php?id=4>>

12. Všeobecné a sportovní gymnázium Bruntál. *Základy společenských věd.* [online] [17. 6. 2014] <http://www.gymbru.cz/staticke_stranky.php?stranka=vyssi-gymnazium&zobrazeno=5>
13. Základní škola, Jesenická 10. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání.* [online] [17. 6. 2014]<<http://www.1zsbr.cz/index.php?what=docs>>
14. Základní škola, Okružní 38, příspěvková organizace. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání.* [online][17.6.2014] <<http://www.zsbrok.cz/index.php?c=detail&ida=2098>>
15. Základní škola, Rýmařovská 15, příspěvková organizace. *Školní vzdělávací program.*[online] [17. 6. 2014]<<http://www.zsbr.cz/index.php?clanek=19-svp-puls-zakladni-skola-prakticka>>

SOUHRN / SUMMARY

4.1 Souhrn

Tato bakalářská práce se zabývá začleňováním průřezového téma Osobnostní a sociální výchova ve výuce Občanské výchovy a Základů společenských věd. Je orientovaná na cílovou skupinu žáků 6. a 9. ročníků základních škol a studentů nižšího stupně gymnázia. Pozornost je věnována rozsáhlému tématu Osobnostní a sociální výchova na gymnáziích, především na způsob začlenění do výuky a přínosy žákům vybraných škol. Podrobně sleduje vyučovací předmět Občanská výchova a Základy společenských věd v jejich postavení do Rámcových vzdělávacích programů.

Bakalářská práce přináší konkrétní výsledky výzkumného šetření, které se uskutečnilo na základních školách a gymnáziu ve městě Bruntál v Moravskoslezském kraji. A charakterizuje společné rysy a rozdělení obou typu škol – základní škola a gymnázium.

4.2 Summary

This bachelor's thesis deals with the incorporation of cross-cutting theme of personal and social education in civics and social sciences. It is focused on the target group of 6th and 9th grades of primary schools and pupils in lower secondary school. Attention is paid to the extensive topic of personal and social education in secondary schools, especially in the way of integration into education and benefits students of selected schools. This thesis closely follows the teaching civic education and the social sciences in their position in national curricula.

Bachelor thesis brings concrete results of the research, which was carried out in primary and secondary schools in Bruntál (Moravskoslezský region). It characterizes the common features and the distribution of both types of schools – primary school and secondary school

SEZNAM SCHÉMAT, TABULEK A GRAFŮ

Schéma 1 – RVP ZV	10
Schéma 2 – RVPG	12
Tabulka č. 1 – Pohlaví žáků ZŠ	25
Tabulka č. 2 – Věk žáků ZŠ	26
Tabulka č. 3 – Třída ZŠ	27
Tabulka č. 4 – Časové dotace občanské výchovy na ZŠ	28
Tabulka č. 5 – Školské zařízení	31
Tabulka č. 6 – Počet odpovědí ze ZŠ	32
Tabulka č. 7 – Prolínání učiva OV: odpovědi ze ZŠ	33
Tabulka č. 8 – Oblíbenost OV na ZŠ	34
Tabulka č. 9 – Osobní cíle: odpovědi ze ZŠ	35
Tabulka č. 10 – Začlenění her na vnímání pozornosti – ZŠ	36
Tabulka č. 11 – Ovládání a regulování svého jednání – ZŠ	37
Tabulka č. 12 - Předcházení a zvládání stresových situací – ZŠ	38
Tabulka č. 13 – Vlastní kreativita: odpovědi žáků ZŠ	39
Tabulka č. 14 – Diskuze o učivu na ZŠ	40
Tabulka č. 15 – Komunikační dovednosti na ZŠ	41
Tabulka č. 16 – Problematika nového učiva na ZŠ	42
Tabulka č. 17 – Postoje a hodnoty žáků ZŠ	43
Tabulka č. 18 – Vlastnosti	44
Tabulka č. 19 – Typ výuky na ZŠ	45
Tabulka č. 20 – ŠVP – odpovědi ze ZŠ	46
Tabulka č. 21 – Pohlaví studentů gymnázia	47
Tabulka č. 22 – Věk studentů gymnázia	48
Tabulka č. 23 – Třída studentů gymnázia	49
Tabulka č. 24 – Časové dotace občanské výchovy na gymnáziích	50
Tabulka č. 25 – Školské zařízení	51
Tabulka č. 26 – Počet odpovědí studentů gymnázia	52
Tabulka č. 27 – Prolínání učiva OV: odpovědi z gymnázia	53
Tabulka č. 28 – Oblíbenost OV na gymnáziu	54
Tabulka č. 29 – Osobní cíle: odpovědi z gymnázia	55
Tabulka č. 30 – Začlenění her na vnímání pozornosti – gymnázium	56
Tabulka č. 31 – Ovládání a regulování svého jednání – gymnázium	57
Tabulka č. 32 - Předcházení a zvládání stresových situací – gymnázium	58
Tabulka č. 33 – Vlastní kreativita: odpovědi žáků gymnázia	59
Tabulka č. 34 – Diskuze o učivu na gymnáziu	60
Tabulka č. 35 – Komunikační dovednosti na gymnáziu	61
Tabulka č. 36 – Problematika nového učiva na gymnáziu	62
Tabulka č. 37 – Postoje a hodnoty gymnázium	63
Tabulka č. 38 – Vlastnosti	64
Tabulka č. 39 – Typ výuky na gymnáziu	65

Tabulka č. 40 – ŠVP – odpovědi z gymnázia	66
Graf č. 1 – Pohlaví žáků ZŠ	25
Graf č. 2 – Věk žáků ZŠ	26
Graf č. 3 – Třída ZŠ	27
Graf č. 4 – Časové dotace občanské výchovy na ZŠ	28
Graf č. 5 – Školské zařízení	31
Graf č. 6 – Počet odpovědi ze ZŠ	32
Graf č. 7 – Prolínání učiva OV: odpovědi ze ZŠ	33
Graf č. 8 – Oblíbenost OV na ZŠ	34
Graf č. 9 – Osobní cíle: odpovědi ze ZŠ	35
Graf č. 10 – Začlenění her na vnímání pozornosti – ZŠ	36
Graf č. 11 – Ovládání a regulování svého jednání – ZŠ	37
Graf č. 12 - Předcházení a zvládání stresových situací – ZŠ	38
Graf č. 13 – Vlastní kreativita: odpovědi žáků ZŠ	39
Graf č. 14 – Diskuze o učivu na ZŠ	40
Graf č. 15 – Komunikační dovednosti na ZŠ	41
Graf č. 16 – Problematika nového učiva na ZŠ	42
Graf č. 17 – Postoje a hodnoty žáků ZŠ	43
Graf č. 18 – Vlastnosti	44
Graf č. 19 – Typ výuky na ZŠ	45
Graf č. 20 – ŠVP – odpovědi ze ZŠ	46
Graf č. 21 – Pohlaví studentů gymnázia	47
Graf č. 22 – Věk studentů gymnázia	48
Graf č. 23 – Třída studentů gymnázia	49
Graf č. 24 – Časové dotace občanské výchovy na gymnáziích	50
Graf č. 25 – Školské zařízení	51
Graf č. 26 – Počet odpovědi studentů gymnázia	52
Graf č. 27 – Prolínání učiva OV: odpovědi z gymnázia	53
Graf č. 28 – Oblíbenost OV na gymnáziu	54
Graf č. 29 – Osobní cíle: odpovědi z gymnázia	55
Graf č. 30 – Začlenění her na vnímání pozornosti – gymnázium	56
Graf č. 31 – Ovládání a regulování svého jednání – gymnázium	57
Graf č. 32 - Předcházení a zvládání stresových situací – gymnázium	58
Graf č. 33 – Vlastní kreativita: odpovědi žáků gymnázia	59
Graf č. 34 – Diskuze o učivu na gymnáziu	60
Graf č. 35 – Komunikační dovednosti na gymnáziu	61
Graf č. 36 – Problematika nového učiva na gymnáziu	62
Graf č. 37 – Postoje a hodnoty gymnázium	63
Graf č. 38 – Vlastnosti	64
Graf č. 39 – Typ výuky na gymnáziu	65
Graf č. 40 – ŠVP – odpovědi z gymnázia	66

Příloha č. 1:

Vzor dotazníků pro žáky ZŠ

Dotazník pro žáky základní školy byl po předchozí domluvě s vedením školy osobně rozdán mezi žáky 2. stupně v následující formě.

Vážený žáci,

dovoluji si Vás požádat o anonymní vyplnění dotazníku. Data budou použita jen pro účely zpracování bakalářské práce. Cílem práce je zmapovat na 2. stupni základních škol v Bruntále začleňování průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova do předmětu občanská výchova. Vyhovující odpovědi zakroužkujte. Do textu můžete sdělit i další informace.

Za vyplnění dotazníku předem děkuji.

Martina Joachymstálová, studentka UP PdF Olomouc

První část dotazníku – Údaje o respondentech

1. Pohlaví: ☐ Chlapec ☐ Dívka
2. Věk: ☐ 10-11 ☐ 12 ☐ 13 ☐ 14 ☐ 15 ☐ více jak 15 let
3. Do které třídy chodíš? ☐ 6. třída ☐ 7. třída ☐ 8. třída ☐ 9. třída
4. Kolikrát týdně se u vás ve třídě vyučuje předmět občanská výchova? ☐ nikdy ☐ 1 h týdně ☐ 2 h týdně ☐ 3 h týdně ☐ 4 h týdně ☐ více hodin – uveď kolik:
5. Uveď, kterou školu navštěvuješ: ☐ Základní škola Bruntál, Jesenická ul. ☐ Základní škola Bruntál, Petrin ☐ Základní škola Bruntál, Cihelní ul. ☐ Základní škola Bruntál, Okružní ul. ☐ Základní škola Bruntál, Rýmařovská ul.
Druhá část dotazníku – Začleňování průřezového tématu Osobnostní výchova do výuky na 2. stupni ZŠ
6. Jak vnímáš začleňování osobnostního rozvoje do předmětu občanská výchova? ☐ velmi spokojen/a ☐ spíše spokojen/a ☐ spíše nespokojen/a ☐ velmi nespokojen/a ☐ neuvádím

<p>7. Prolíná se učivo občanské výchovy s tím, co prožíváš a poznáváš ve tvém osobním životě?</p> <p>☐ ANO ☐ NE</p>
<p>8. Patří občanská výchova mezi tvé oblíbené předměty?</p> <p>☐ ANO ☐ NE</p>
<p>9. Dokážeš si prostřednictvím výuky občanské výchovy stanovit své osobní cíle a kroky k jejich dosažení?</p> <p>☐ Ano ☐ Spíše ano ☐ Spíše ne ☐ Ne</p>
<p>10. Začleňuje p. učitel/ka do výuky různé hry na vnímání pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování apod.?</p> <p>☐ Ano ☐ Spíše ano ☐ Spíše ne ☐ Ne</p>
<p>11. Dokážeš se ve výuce ovládat a regulovat své jednání i prožívání?</p> <p>☐ Ano ☐ Spíše ano ☐ Spíše ne ☐ Ne</p>
<p>12. Učíte se v občanské výchově jak předcházet stresových situacím (zejména ve vztahu se spolužákem, s rodinou apod.) a dovednostem zvládnání stresových situací?</p> <p>☐ Ano ☐ Spíše ano ☐ Spíše ne ☐ Ne</p>
<p>13. Pomáhá ti p. učitel zapojit svou fantazii a směřuje tě k vlastní kreativě, nápadu, originalitě a tvořivosti?</p> <p>☐ Ano ☐ Spíše ano ☐ Spíše ne ☐ Ne</p>
<p>14. Diskutujete v občanské výchově s vyučujícím o učivu?</p> <p>☐ Nikdy ☐ Zřídka ☐ Často ☐ Vždy / Pokaždé</p>
<p>15. Dokážeš komunikovat se spolužáky při skupinové práci a společně se domlouvat na zadaném úkolu?</p> <p>☐ Ano ☐ Spíše ano ☐ Spíše ne ☐ Ne</p>
<p>16. Učíte se v občanské výchově jak řešit problémy např. jak zvládnout problematiku nového učiva v předmětu občanská výchova?</p> <p>☐ Ano ☐ Spíše ano ☐ Spíše ne ☐ Ne</p>
<p>17. Sleduješ postoje a hodnoty (vlastní i cizí) a jejich projevy v chování lidí?</p> <p>☐ Ano ☐ Spíše ano ☐ Spíše ne ☐ Ne</p>
<p>18. Které vlastnosti vám vštěpuje p. učitel/ka občanské výchovy?</p> <p>☐ Spolehlivost</p>

- Spravedlivost
- Respekt
- Pomáhající a prosociální chování (člověk neočekává protislužbu)
- Dovednosti rozhodování v eticky problematických situacích všedního dne
- Jiné:

19. Který typ výuky používá p. učitel/ka v občanské výchově? Označ max. 3

- projektová výuka – propojování poznatků s věcmi v běžném životě
- skupinová a kooperativní výuka – pro splnění úkolů je potřeba spolupráce s ostatními žáky
- hromadná a frontální výuka – práce se všemi žáky stejným způsobem
- individualizovaná výuka – přizpůsobení rychlosti výuky všem žákům
- týmová výuka – práce ve skupinách
- otevřené vyučování – prolínání souvislostí z jiných předmětů
- individuální výuka – pracování vlastním tempem nezávisle na ostatních
- jiná metoda
- diferencovaná výuka – pracování žáků v různých skupinkách bez rozlišení výkonu a schopností ostatních

20. Víš, co je to školní vzdělávací program?

- ANO
- NE

Příloha č. 2:

Základní škola Bruntál, příspěvková organizace

Školní vzdělávací program pro základní školu

Vzdělávací oblast: Osobnostní a sociální výchova

Předmět: Osobnostní a sociální výchova

Charakteristika předmětu:

Předmět Osobnostní a sociální výchova je vyučován v 6. a 7. ročníku v rozsahu 1 hodiny týdně.

OSV rozvíjí v žácích osobnostní, morální a sociálních dovednosti a postoje a prolíná všemi vzdělávacími oblastmi. V rámci osobnostních dovedností napomáhá žákům v oblasti sebepoznání a sebereflexe. V oblasti morální získávají žáci cenné zkušenosti pro rozhodování, vytvářejí si vlastní postoje a hodnoty. To vše mají možnost aplikovat v rámci řešení problémů modelových situací. Sociální dovednosti jsou úzce spjaty s komunikací. Žáci se učí vzájemné kooperaci, vytvářet podmínky pro týmovou práci, učí se řešit konflikty a v neposlední řadě rozvíjí schopnost empatie.

Význam OSV spočívá v tom, že napomáhá k hledání si své vlastní cesty, ke spokojenému životu a kvalitním mezilidským vztahům.

Přínosem je rozvoj komunikace, zkvalitnění vztahů ve třídě i mimo ni, získávání sociálních dovedností pro řešení různých situací.

Výuka je zaměřena hlavně na praktické dovednosti, je propojena se životem žáků, využívání osobních zkušeností každodenního života, řešení konkrétních problémů a situací.

Základní metodou jsou modelové aktivity a jejich reflexe. Specifikem tohoto předmětu je, že se učivem stává sám žák, stává se jím konkrétní žakovská skupina a stávají se jím i běžné životní situace.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martina Joachymstálová
Katedra:	Společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Gabriela Medved'ová
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Osobnostní a sociální výchova ve výuce občanské výchovy a základu společenských věd ve vybraných školách v Bruntále.
Název v angličtině:	Personal and social education in the civic education teaching and basis of social science in selected schools in Bruntal.
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá problematikou Osobnostní a sociální výchovy a jejího způsobu začleňování do Občanské výchovy a Základu společenských věd. Práce vymezuje základní terminologii, zabývá se rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia, popisuje a vymezuje průřezové téma Osobnostní a sociální výchovu, zkoumá a popisuje rozdíly začleňování osobnostní a sociální výchovy do předmětu mezi gymnáziem a základní školou.
Klíčová slova:	Osobnostní a sociální výchova, výchova k občanství, průřezové téma, vzdělávací oblast, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, Školní vzdělávací program
Anotace v angličtině:	This bachelor's thesis deals with personal and social education and its mode of integration into civic education and the social sciences. Thesis defines the basic terminology, deals with Framework educational program for basic education and general education program for secondary school, describes and defines the cross-cutting theme of Personal and Social Education, examines and describes the differences of personal social education teaching integration

	between secondary and primary school.
Klíčová slova v angličtině:	Personal and social education, civic education, cross-curricular subject, key competencies, educational field, Framework Educational program for Basic Education, Framework education program for secondary schools, school educational program
Přílohy vázané v práci:	Vzor dotazníku pro žáky základních škol Charakteristika předmětu Osobnostní a sociální výchova na Základní škole Bruntál, Cihelní 6 (Dokument z ŠVP)
Rozsah práce:	78 stran (včetně příloh)
Jazyk práce:	Český jazyk